PRITARTA
Rokiškio rajono savivaldybės mero
2025 m. birželio 27 d. potvarkiu Nr. MV-312

PATVIRTINTA
Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“
direktoriaus 2025 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-90

ROKIŠKIO LOPŠELIO-DARŽELIO „PUMPURĖLIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „ŽAIDŽIU IR AUGU“

I. BENDROSIOS NUOSTATOS POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ(SI)

Rokiškio lopšelis-darželis „Pumpurėlis“ (toliau – Lopšelis-darželis) inovatyvi, kurianti tvarią vyraujančių tradicijų ir įgyvendinamų ugdymo inovacijų aplinką, aukštos kompetencijos ir kultūros įstaiga, sudaranti sąlygas formuotis kūrybingai, atsakingai, atvirai, pasirengusiai ateičiai ir prasmingam gyvenimui asmenybei.

Programa grindžiama universalaus dizaino prieiga, kai kiekvieno vaiko sėkmingą ugdymąsi laiduoja įtraukusis ugdymas. Visavertę įtrauktį užtikrina prigimtinių kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumų pripažinimas ir kokybiškai įgyvendinamas esminis ugdymo(si) proceso modeliavimas. Ugdymas pagrįstas visuminio ugdymo idėjomis, kurios lemia vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos, kūrybos potencinių galių harmoningą plėtojimąsi. Programoje modeliuojamas integralus, vientiso pasaulio vaizdo kūrimas, sąlygojantis vaikų ugdymosi procesus. Užtikrinamas balansas ir dermė tarp atskirų ikimokyklinio ugdymo(si) sričių, ugdymosi ir ugdymo procesų visose ugdymo(si) srityse. Pirmenybė teikiama vaikų poreikiams ir interesams, kartu užtikrinant, kad būtų pasiekti ilgalaikiai vaikų ugdymo(si) ir raidos tikslai.

Lopšelyje-darželyje skiriamas didelis dėmesys vaikų gabumų atpažinimui, vertinimui. Pedagogai nuolat stebi vaikus, identifikuoja jų gebėjimus ir sudaro motyvuojančias ugdymosi sąlygas bei ugdymosi aplinkas. Visame ugdymo procese sudaromos sąlygos vaikui pasijusti svarbiu – vaikas išgirstamas: išklausoma vaiko nuomonė, palaikoma iniciatyva, įgyvendinamos jo siūlomos idėjos, įtraukiamas į sprendimų priėmimą, veiklų organizavimą. Sėkmingam vaiko ugdymuisi svarbūs pasitikėjimu grindžiami santykiai bei mokytojų, šeimos (globėjų, rūpintojų), bendruomenės, visuomenės partnerystė.

Vaikai yra aktyvūs ugdymo(si) turinio ir proceso kūrimo dalyviai, įsitraukiantys, atliepiantys, siūlantys ir taip dalyvaujantys su jų ugdymu(si) susijusiuose sprendimuose. Vaikų reagavimo į ugdymo(si) situacijas stebėjimas, įsiklausymas į vaikų nuomonę, padeda mokytojui geriau suprasti momento *čia ir dabar* poreikius ir jais grįsti ugdymo(si) procesą:

- mokytojas drauge su vaikais Lopšelyje-darželyje kuria demokratiškus procesus. Vaikai skatinami susitarti, dalintis, išreikšti savo nuomonę, mokytis kurti taisykles ir jų laikytis;
- demokratiško ugdymo(si) aplinkoje vaikai atranda ir auginasi autentišką lyderystę. Kiekvienas vaikas turi galimybę išbandyti lyderio vaidmenį skirtingose situacijose. Mokytojas visais būdais skatina vaikus pripažinti ir priimti įvairias lyderystės apraiškas;
- vaikai yra neatsiejami savo aplinkų ir veiklų vertinimo dalyviai ir, padedami mokytojo, atranda būdus, kaip savo pajautą ar nuomonę išreikšti ir parodyti kitiems.

Vaikai ugdosi stebėdami, veikdami spontaniškai, užsikrėsdami patrauklia, malonumą teikiančia veikla ir pagal savo jėgas, poreikius bei pomėgius įsitraukdami į mokytojo organizuotą kryptingą veiklą:

- vaikų ugdymas(is) žaidžiant. Žaismingumas natūraliai būdingas vaiko santykiui su pasauliu, yra viso jo veikimo ir ugdymo(si) bruožas, vaikų kultūros plėtojimo prielaida. Spontaniškas žaismingumas skleidžiasi per vaikų tyrinėjimą ir eksperimentavimą, visavertiškai įgyvendinamas per savarankiškai pačių vaikų kuriamus žaidimus. Vaikai ugdosi, įsitraukę į žaidimus, žaisdami sensomotorinius tyrinėjimo žaidimus, savarankiškai kurdami vaizduote paremtus režisūrinius,

siužetinius vaidmenų ir naratyvinius žaidimus. Žaidžiami didaktiniai žaidimai padeda tikslingai formuoti(is) siauresniems, savitiems gebėjimams. Ugdymo(si) procese išlaikomas balansas tarp savarankiškai vaikų kuriamų siužetinių vaidmenų žaidimų ir ugdomųjų žaidimų su taisyklėmis;

● vaikų patirtinio ugdymosi būdai. Susidomėję įvairiomis veiklomis, stebėdami, tyrinėdami, eksperimentuodami, kurdami, dalindamiesi patirtimi, vaikai visais pojūčiais patiria, pajaučia objektus, jų savybes, ryšius, reiškinius ir procesus, atranda tai, kas jiems nauja, gilina supratimą ir plėtoja gebėjimus. Ugdymo(si) procese skatinami šie vaikų patirtinio ugdymosi būdai: personalizuotas, savivaldus, dialogiškas, judrus, įkūnytasis ugdymasis, ugdymasis tyrinėjant, kuriant, reflektuojant.

Programa remiasi įtraukiojo ugdymo principais, kurie siekia sudaryti palankias sąlygas visiems vaikams mokytis kartu, nepaisant jų poreikių ir galimybių. Vaikai, turintys specialiųjų poreikių, yra vertinami kaip lygiaverčiai bendruomenės nariai, kuriems reikalingas individualizavimas ir diferencijavimas, komandinė pagalba, teigiamas emocinis klimatas, glaudus bendradarbiavimas su tėvais. Įgyvendinant įtraukųjį ugdymą, pasirinkta universalaus dizaino mokymuisi prieiga, orientuota į kiekvieno vaiko ugdymosi poreikių ir dalyvavimo bendrame ugdymo(si) procese užtikrinimą, eliminuojant galimus ugdymosi barjerus. Lopšelyje-darželyje ugdytiniams teikiamos specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo, logopedo, judesio korekcijos specialisto, mokytojo padėjėjo paslaugos. Visiems vaikams suteikiama optimali parama ir ugdymas(is) pagal jų poreikius, jų skirtybes laikant galimybėmis ir ištekliais. Lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisija (toliau – VGK) sprendžia vaikų ugdymosi sunkumų įveikas, įvairių poreikių tenkinimo, švietimo pagalbos teikimo galimybes. Taiko tikslingas priemones vaikams iš socialinės rizikos, atskirties, emigrantų, kitakalbių šeimų (globėjų, rūpintojų).

UGDYMĄ(SI) GRINDŽIANČIOS VERTYBĖS

Lopšelyje-darželyje vaikų ugdymas(is) grindžiamas šiomis pamatinėmis vertybėmis:

vaiko orumas – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;

vaiko gerovė – vaiko gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;

saviraiškos laisvė – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;

lygiavertis dalyvavimas – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;

lygiateisiškumas ir teisingumas – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms mokykloje ir už jos ribų;

pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;

kultūrinis tapatumas – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

VAIKŲ POREIKIAI

Atsižvelgiant į mūsų Lopšelio-darželio ypatumus ir lankančių ugdytinių individualumą, Lopšelyje-darželyje tenkinami ir turtinami kiekvienam vaikui aktualūs poreikiai:

žaidimo poreikis – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė;

saugumo poreikis – jaustis saugiu, gerbiamu, matomu, išgirstu, tinkamai globojamu, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia;

draugystės poreikis – jaustis priimtu, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų;

komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis, žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniu ir pan.);

pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis, vaikai išmoksta ir kuria savo teorijas apie pasaulį;

kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos spontaniškų ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams, auginti savitą raiškos stilių;

unikalūs kiekvieno vaiko poreikiai – tarp jų ir specialieji ugdymosi poreikiai ir poreikiai atsirandantys dėl išskirtinių gebėjimų.

TĖVŲ (GLOBĖJŲ, RŪPINTOJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI

Vaikas yra neatsiejama šeimos (globėjų, rūpintojų) ir bendruomenės, kurioje gyvena, dalis. Lopšelio-darželio paskirtis – bendradarbiaujant su šeima (globėjais, rūpintojais) ugdyti vaiką, atsižvelgiant į tėvų (globėjų, rūpintojų) lūkesčius, susijusius su visuminiu vaiko ugdymusi. Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima (globėjais, rūpintojais) grindžiamas abipusiu supratimu ir atsakomybe, geranoriškumu, pagarba, konfidencialumu, pagalba ir dėmesiu. Darželio bendruomenė yra atvira kaitai, siekia geresnės ugdymo kokybės, susitelkusi naujovių paieškai ir bendradarbiavimui.

Tėvai (globėjai, rūpintojai) yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo(si) procese, ugdomosios aplinkos kūrime, palaiko tradicijų puoselėjimą, vaikų sveikatos stiprinimą, aktyviai dalyvauja renginiuose, projektuose. Su tėvais (globėjais) tariamasi dėl vaiko ugdymo(si) tikslų, švietimo pagalbos teikimo, vaikų saviraiškos poreikių tenkinimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius. Aktyvus tėvų dalyvavimas Lopšelio-darželio veikloje ir procese skatina didesnę vaikų savivertę, pasitikėjimą savimi, pedagogais ir tėvais.

Tėvams (globėjams, rūpintojams) labai svarbu, kad vaikas Lopšelyje-darželyje jaustųsi jaukiai ir saugiai, išmoktų bendrauti ir bendradarbiauti, taptų savarankišku, plėstų žinias apie supančią aplinką, kad būtų užtikrintas vaiko judėjimo poreikis, ugdomas kūrybiškumas ir saviraiška, tenkinami vaikų specialieji poreikiai, užtikrinamas vaikų pasirengimas mokyklai, asmeninė kiekvieno vaiko ūgtis.

Lopšelyje-darželyje teikiama pagalba vaikui ir šeimai (globėjams, rūpintojams). Sudaromos vienodos sąlygos adaptuotis ir sėkmingai ugdytis vaikams iš įvairios socialinės aplinkos, kitataučiams, skirtingų poreikių ir gebėjimų. Tėvams aktualiais klausimais teikiamos pedagoginės, psichologinės, socialinių paslaugų konsultacijos.

REGIONO YPATUMAI IR LOPŠELIO-DARŽELIO SAVITUMAS

Tenkinant vaikų poreikį pažinti artimiausią aplinką, mokytojai, įgyvendindami ikimokyklinio ugdymo programą, atsižvelgiama į įdomiausius Rokiškio krašto geografinius, istorinius, kultūrinius, socialinius ypatumus.

Geografiniai regiono ypatumai. Rokiškis – miestas šiaurės rytų Lietuvoje, Panevėžio apskrityje, 60 km į šiaurę nuo Utenos, atokiau nuo didžiųjų Lietuvos miestų. Kaimynystėje – Latvijos Respublika. Kalba – lietuvių, tarmė – aukštaičių. Lopšelis-darželis „Pumpurėlis“ įsikūręs miesto mikrorajone.

Istoriniai regiono ypatumai. Rokiškio Šv. Mato bažnyčia, Rokiškio krašto muziejus, Rokiškio dvaro parkas, Tyzenhauzų alėja, senoji miesto architektūra, Nepriklausomybės aikštė ir paminklas, Salų dvaras ir parkas.

Kultūriniai regiono ypatumai. Rokiškio kultūros centras, J. Keliuočio viešosios bibliotekos vaikų ir jaunimo literatūros skyrius, tapytų langinių Respublikos gatvė, L. Šepkos skulptūrų, Rotary, Jaunimo parkai, Bajorų „Lėlių namai“; miesto šventės, renginiai: miesto gimtadienis, Lietuvos profesionalių teatrų festivalis „Teatro genas“, respublikinis vaikų ir moksleivių – liaudies kūrybos atlikėjų konkursas „Tramtatulis“, rajono vokalinės muzikos konkursas-festivalis „Lėkime dainų sparnais“, „Aukštaitijos regiono lėlių teatro šventė „Kai atgyja lėlės“.

Socialiniai regiono ypatumai. Lankomos tėvų, senelių darbovietės, „Zoo“ parduotuvė, prekybos centrai, turgus, vaistinės, rajono savivaldybė, paštas, autobusų stotis, Rokiškio „Romuvos“ gimnazijos stadionas, Rokiškio J. Tūbelio progimnazijos stadionas, miesto švietimo įstaigos, senelių globos namai, vaikų žaidimų kambarys „Bababasas“, studija „GrimeRena“, Rokiškio baseinas, Rokiškio profesinio mokymo centras, Rokiškio Rudolfo Lymano muzikos mokykla, Rokiškio rajono kūno kultūros ir sporto centras, pažinimo bei kūrybos erdvė „Mokslo klubas“, VšĮ „Robotikos akademija“.

Lopšelio-darželio savitumas. Lopšelis-darželis savo veiklą grindžia Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Švietimo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Švietimo, sporto ir mokslo ministerijos norminiais aktais, Lopšelio-darželio nuostatais, Lopšelis-darželis ikimokyklinio ugdymo programa, priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa.

Lopšelis-darželis − ikimokyklinio ugdymo mokykla, kurioje ugdomi ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai. Ankstyvojo amžiaus grupėse ugdomi vaikai nuo vienerių iki trejų metų. Ikimokyklinis ugdymas trunka vaikams nuo trejų iki penkerių (šešerių) metų. Priešmokyklinio amžiaus ugdymo grupėse vaikai gali ugdytis nuo penkerių (šešerių) metų iki šešerių (septynerių) metų.

Lopšelis-darželis ugdymas vykdomas bendrojo ugdymo grupėse ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams. Vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdomi bendrojo ugdymo grupėse. Lopšelis-darželis yra šiuolaikinė, atvira pokyčiams ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kurios prioritetinės kryptys yra: sveikatos saugojimas ir stiprinimas, socialinis emocinis, etnokultūrinis, patyriminis ugdymas ir sėkmingas įtraukusis ugdymas. Aktyviai dalyvaujama respublikiniuose ir tarptautiniuose konkursuose, projektinėse veiklose, parodose ir kt.

Lopšelyje-darželyje sudarytos darbo grupės: Sveikos ir aktyvios mokyklos, STEAM ir projektinės veiklos koordinavimo ir organizavimo, „eTwinning“ projektinės veiklos koordinavimo ir organizavimo, interneto svetainės priežiūros, projekto „Futboliukas“, ikimokyklinio ugdymo programos rengimo, įvaizdžio formavimo, Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ 2025–2027 metų strateginio veiklos plano rengimo, Vidaus kontrolės veikimo analizės darbo grupės.

Lopšelyje-darželyje vykdo veiklą Vaiko gerovės komisija ir Mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų atestacijos komisija.

Į ugdymo procesą integruojamos: Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ socialinio emocinio ugdymo programa „Draugystės ABC“, „Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa“, Vilnius, 2004 m., „Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa“, (Vilnius, ŠMM, 2006 m.), tarptautinė ankstyvosios prevencijos vaikų socialinių įgūdžių ugdymo programa „Zipio draugai“ ir socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programa „Kimochis“. Lopšelis-darželis ugdymą organizuoja pagal Priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą, tarptautinę

ankstyvosios prevencijos programą „Zipio draugai“, Ikimokyklinio ugdymo programos gaires (Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymas Nr. V-1142; 2024 m. vasario 5 d. Nr. V-131 pakeitimus ir priedą), pagal Lopšelio-darželio pedagogų parengtą Ikimokyklinio ugdymo programą ir kitus trumpalaikius ugdymo projektus.

Bendras lopšelio-darželio plotas 1845 m^2. Lopšelis-darželis įsikūręs standartiniame dviejų korpusų, dviejų aukštų pastate, ugdymas vykdomas 10 grupių patalpose. Lopšelyje-darželyje įrengtos edukacinės erdvės: muzikos salė, judesio korekcijos kabinetas, daugiafunkcinis kabinetas, sensorinė erdvė, poilsio ir nusiraminimo zona, dailės studija. Kabinetai specialistams: logopedams, specialiajam pedagogui, socialiniam pedagogui, visuomenės sveikatos specialistui, judesio korekcijos specialistui ir neformaliojo ugdymo mokytojui. Atnaujinti ir suremontuoti specialiosios pedagogės, logopedės, socialinės pedagogės kabinetai ir meninio ugdymo salė. Lopšelio-darželio kieme įrengtos žaidimų aikštelės, laipiojimo zonos, ,,Basakojų takas“ ir lauko muzikos instrumentų erdvė. Kupolas įveiklintas patirtinėms veikloms lauke. Pasodintas lietuviškas sodas, įrengtas šiltnamis ir pakeliamos lysvės. Lopšelio-darželio kiemas, teritorija aplink Lopšelį-darželį naudojama vaikų judėjimo, žaidimų, kūrybiškumo poreikiams tenkinti, patirtiniam ugdymui plėtoti. 2021 metais vykdytas ilgalaikis projektas ,,Rokiškio lopšelio-darželio ,,Pumpurėlis“ pastato vidaus patalpų ir ugdymo aplinkos modernizavimas“. Modernizuotos 4 lopšelio-darželio grupės, kuriose sukurta moderni, šiuolaikiška, vaikų tobulėjimą skatinanti aplinka. Grupės aprūpintos naujomis technologinėmis priemonėmis, padedančiomis kokybiškai ir inovatyviai organizuoti ugdymo procesą. Įsigyti du interaktyvūs stalai, interaktyvus ekranas su kompiuteriu, interaktyvi smėlio dėžė, du vienetai interaktyvių edukacinių grindų, planšetinių kompiuterių.

Sveikatos saugojimas ir stiprinimas. Lopšelis-darželis dalyvauja miesto ir respublikos mastu organizuojamuose renginiuose (akcijose, parodose, konkursuose, projektuose). Kiekvienais metais prisijungiama prie respublikinės ikimokyklinio ugdymo kūno kultūros pedagogų asociacijos (RIUKKPA) inicijuojamų projektų: „Rieda ratai rateliukai“, „Sportuojantis koridorius“, „Judrūs vaikai - gamtos draugai“. Dalyvaujama tęstiniuose Europos judumo savaitės renginiuose. Bendruomenė aktyviai dalyvauja Lietuvos masinio futbolo asociacijos projekte „Futboliukas“. Įsitraukiama į ,,Sveikatiados“ iššūkius ir konkursus. Visa bendruomenė „Sveika mokykla“ programoje pristato veiklas, dalinasi gerąja patirtimi Lietuvoje, nes darželis yra Sveikatą stiprinančių mokyklų tinkle. Dalyvaujama sveikatos valandėlėse „Sveiki dantukai – graži šypsena“, „Sveikas maistas – sveikas vaikas“, „Augu sveikas ir laimingas“. Vaikai dalyvauja Lopšelyje-darželyje organizuojamame rajoniniame, priešmokyklinio amžiaus vaikams skirtame rytmetyje L. Šepkos parke „Mankštos fiesta“. Judesio korekcijos specialistė yra Respublikinės ikimokyklinio ugdymo kūno kultūros pedagogų asociacijos RIUKKPA narė.

Socialinis emocinis ugdymas. Parengta socialinio emocinio ugdymo programa ,,Draugystės ABC“. Socialinis emocinis ugdymas darželyje organizuojamas kaip procesas, apimantis savimonės, savitvardos, socialinio sąmoningumo, tarpusavio santykių, atsakingų sprendimų priėmimo gebėjimų ir įgūdžių ugdymas, į šį procesą įtraukiant tėvus ir bendruomenę.

Kiekvienais mokslo metais 5–7 metų ugdytiniai dalyvauja socialinių emocinių įgūdžių olimpiadoje ,,Dramblys“, kurios metu vaikai mokosi draugiškai bendrauti, būti socialiai atsakingais, be smurto spręsti konfliktus.

2–4 metų amžiaus ugdytinių socialiniai emociniai įgūdžiai lavinami remiantis socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programa ,,Kimochis“. Programa paremta smagiomis, įtraukiomis veiklomis, kuriomis vaikai mokomi pozityvaus elgesio, lavinamas jų emocinis suvokimas, bendradarbiavimo įgūdžiai. Vaikai supažindinami su šešiais skirtingus charakterius, pomėgius, įpročius turinčiais Kimochis personažais – Debesėliu, Vikšreliu, Balande Meile, Lipšniakoje, Kate ir Dobilėliu. Analizuodami Kimochis personažams nutikusias situacijas, jų poelgius, atstovaudami vienam ar kitam personažui, vaikai mokosi pažinti save, kalbėti apie jausmus bei išklausyti kitus (plečiamas emocinis žodynas, ugdomi tinkamo balso tono, žodžių pasirinkimo įgūdžiai ir t. t.).

5–7 metų amžiaus ugdytinių socialiniai emociniai įgūdžiai lavinami remiantis programa ,,Zipio draugai“. Su vaikais, turinčiais SUP, dirbama remiantis ,,Zipio draugai“ programa, pritaikyta

vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Tuo tikslu kiekvienai programos užduočiai pateikiamos įvairaus sudėtingumo alternatyvios veiklos ir priemonės.

Vaikai, augantys socialines paslaugas gaunančiose šeimose (globėjus, rūpintojus), dalyvauja socialinių įgūdžių ugdymo studijos ,,Šypsniukai“ veiklose. Studijos veiklos paremtos vaikų bazinių poreikių koncepcija. Per žaidimus, diskusijas, kūrybines veiklas, siekiama atliepti vaikų bendravimo, savivertės ir drąsos poreikius. Taip kiekvienas vaikas stiprinamas kaip asmenybė. Grupiniai ir individualūs užsiėmimai, vykstantys sensoriniame kambaryje, lavina vaikų pojūčių pažinimą ir suvokimą bei suteikia galimybę nusiraminti.

Etnokultūrinis ugdymas. Lopšelyje-darželyje ypatingas dėmesys skiriamas etninei kultūrai puoselėti. Šiai sričiai išnaudojamos įvairios ugdymo erdves tiek lopšelyje-darželyje, tiek už jo ribų: erdves lauke, muziejuose, įmonėse ar kitose lankytinose vietose.

Etnokultūrinio ugdymo turinys planuojamas kalendorinių švenčių, papročių, tradicijų diktuojamomis temomis. Darželio gyvenimo, veiklos ciklas susijęs su metų sezoniškumu, kalendorinėmis šventėmis, artima aplinka, vietovės išskirtinumu. Etnokultūros temos integruojamos į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) programas. Etninės temos ar jų elementai, medžiaga panaudojama pažintinėje (gamta, papročiai, istorija), meninėje (folkloras, rankų darbeliai, aplinkos apipavidalinimas, kūrybinė vaiko raiška, tautodailė), žaidybinėje (liaudies žaidimai), komunikacinėje (tautosaka), darbinėje, vaidybinėje veiklose. Rengiamos įvairios etnokultūrinės šventės grupėse, bendruomenėje, dalyvaujama konkursuose ir renginiuose.

Lopšelyje-darželyje suburtas vaikų ir darbuotojų folkloro ansamblis.

Patyriminis ugdymas. Lopšelis-darželis jau ne vienerius metus dalyvauja respublikiniuose projektuose: Lietuvos ekologinis projektas „Mes rūšiuojam“ (koordinuoja Gamintojų ir Importuotojų Asociacija, VšĮ „Elektronikos gamintojų ir importuotojų organizacija“, UAB „Atliekų tvarkymo centras“), Respublikinis ekologinis konkursas ,,Mano žalioji palangė“ (organizuoja Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras ir Vilniaus universiteto botanikos sodas), Respublikinis ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų ir logopedų prevencinis projektas ,,Žaidimai moko“, Rokiškio jaunųjų ūkininkų asociacijos vykdomas projektas ,,Mažasis ūkininkas“. Bendradarbiaujama su Žemės ūkio rūmais, Rokiškio rajono jaunųjų ūkininkų asociacija. Puoselėjamas ir prižiūrimas darželyje įkurtas sodas, daržas ir šiltnamis.

Visus metus į ugdymo procesą integruojamos STEAM ir patirtinės veiklos.

Ugdymo procese naudojamasi turimomis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis (toliau – IKT). Interaktyvių lentų, interaktyvių grindų, planšečių teikiamos galimybės padeda stiprinti vaikų motyvaciją mokytis, ieškoti informacijos bei mokomąją medžiagą pateikti patraukliai, vaizdžiai ir suprantamai. Informacijos vizualumas – svarbus veiksnys perteikiant ir analizuojant informaciją vaikams. IKT priemonių pagalba organizuojamos įvairaus tipo veiklos, dalijamasi gerąja patirtimi, rengiami pristatymai.

Įtraukusis ugdymas įpareigoja pažinti kiekvieną vaiką, individualų jo raidos tempą. Suvokus svarbiausius vaiko poreikius ir galimybes, numatomi individualūs ugdymo(si) būdai ir metodai. Skatinamas vaiko savarankiškumas tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę ir teikiama didesnė pagalba mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui. Vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, teikiama švietimo pagalba. Individualias vaikų ugdymosi problemas padeda spręsti Vaiko gerovės komisija. Dienos ritmas ir veikla lanksčiai derinami su vaiko poreikiais, interesais ir galimybėmis. Laikomasi požiūrio, kad Lopšelyje-darželyje kokybiškai ugdomas kiekvienas vaikas savo individualiu tempu, žingsnis po žingsnio įgyjant numatytas žinias, gebėjimus, nuostatas. Laikantis šio požiūrio, vaikams, turintiems ugdymosi sunkumų, ugdantis taikomi tie patys pasiekimų žingsniai, tik vaikas jų siekia individualiu tempu pagal savo galimybes.

Lopšelyje-darželyje plėtojamas įtraukusis (inkliuzinis) ugdymas. Į grupes integruojami vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių.

Lemiamą įtaką gerai vaiko savijautai ir jo įgyjamai patirčiai turi palanki ikimokyklinio ugdymo mokytojo, meninio ugdymo mokytojo ir kitų pedagogų bei specialistų sąveika su ugdytiniu. Švietimo pagalbos specialistai su pedagogais reflektuoja apie vaikų ugdymo kokybę, veiksmingumą, vertina vaikų ugdymosi pasiekimus bei numato tolesnio ugdymo uždavinius.

Lopšelyje-darželyje ugdytiniams teikiama socialinė pedagoginė pagalba, specialioji pedagoginė (logopedo, specialiojo pedagogo, judesio korekcijos specialisto) ir specialioji pagalba (mokinio padėjėjo).

Logopedas teikia specialiąją pedagoginę pagalbą vaikams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, vertina vaikų kalbos raidos ypatumus, nustato kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, teikia siūlymus Vaiko gerovės komisijai dėl logopedo pagalbos skyrimo vaikui, planuoja ir organizuoja grupines bei individualias pratybas, vertina vaikų kalbos pasiekimus. Logopedas bendradarbiauja su pedagogais, kitais specialistais ir tėvais (rūpintojais, globėjais), pataria pedagogams, kaip tikslingiau sudaryti individualias ugdymo programas, pritaikyti mokomąją medžiagą, mokymo priemones, atitinkančias ugdytinių poreikius.

Specialusis pedagogas didina asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumą, konsultuoja specialiosios pedagoginės pagalbos gavėjus, jų tėvus (globėjus, rūpintojus) ir mokytojus. Specialieji pedagogai padeda mokytojams, kitiems specialistams ir tėvams tenkinti vaiko poreikius, kartu su jais aptaria ir parenka tinkamas ugdymo formas, būdus ir metodus, padeda sudaryti individualų ugdymo planą, pritaikyti programą, siekiant tenkinti vaiko individualius poreikius.

Judesio korekcijos specialistas pagal gydytojų, PPT išvadas, organizuoja individualius, pogrupinius ir grupinius užsiėmimus vaikams, turintiems judesio-padėties sutrikimų. Organizuoja ryto mankštas, fizinio aktyvumo užsiėmimus. Rengia sveikatos profilaktines stiprinimo programas, konsultuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), pedagogus, fizinio aktyvumo ir sveikatos klausimais bei informuoja apie vaiko pasiekimus. Saugo ir stiprina vaikų sveikatą, garantuoja vaikų fizinį ir psichologinį saugumą užsiėmimų metu. Organizuoja ir inicijuoja sportinius renginius Lopšelyje-darželyje ir už jos ribų. Inicijuoja ir/ar dalyvauja bendruose Lopšelio-darželio renginiuose, projektuose ir kitose veiklose.

Socialinis pedagogas vykdo Lopšelio-darželio vaikų socialinių emocinių įgūdžių ugdymą, organizuoja prevencinės veiklos užsiėmimus, teikia švietimo pagalbą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Dirba individualiai arba su vaikų grupėmis, su ugdytiniais, turinčiais elgesio ir emocijų valdymo, bendravimo sunkumų, socialinės adaptacijos trukdžių.

Mokinio padėjėjas ugdymui padeda vaikams, turintiems vidutinių, didelių arba labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, savarankiškai dalyvauti ugdomojoje veikloje. Mokinio padėjėjas ugdymui dirba su vaiku ar vaikų grupe, bendradarbiaudamas su mokytoju, specialiuoju pedagogu, logopedu ir kitais specialistais.

Lopšelio-darželio VGK paskirtis – organizuoti ir koordinuoti prevencinį darbą, švietimo pagalbos teikimą, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimą, švietimo programų pritaikymą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. VGK atlieka mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus poreikius, atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pirminį įvertinimą ir kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas. Aprobuoja sutrikusios kalbos ir komunikacijos vaikų sąrašą. Teikia duomenis Mokinių registrui.

Lopšelio-darželio mokytojai nuolat tobulina savo kvalifikaciją, kuria ir įgyvendina projektus, dalyvauja ilgalaikėse kvalifikacijos tobulinimo programose, kelia kvalifikaciją įstatymų numatyta tvarka, dalyvauja darbo grupėse, komisijose. 9 pedagogų turi mokytojo, 14 vyresniojo mokytojo kategoriją, 4 metodininko kvalifikacinę kategoriją.

1 pav. Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ savitumas

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo turinys sudarytas remiantis šiais principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomąsias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

1. Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si).

2. Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida - fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

3. Žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

4. Sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(si) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

5. Integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

6. Įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

7. Kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

8. Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

9. Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia* ir *dabar* momentą, skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

10. Reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

11. Šeimos (globėjų, rūpintojų) ir mokyklos partnerystės principas. Mokykla ir šeima (globėjai, rūpintojai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos (globėjų, rūpintojų) ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. įvertinti kiekvieno vaiko unikalumą bei individualius poreikius, kylančius iš individualių raidos ypatumų, sociokultūrinės aplinkos, asmeninių gebėjimų visumos;
2. plėtoti vaikų vertybines nuostatas integraliame ugdymo procese taikant vaiko ir mokytojo sąveika grindžiamus ugdymo(si) metodus, priemones;
3. organizuoti ugdymą derinant tikslingą mokytojo ir savaiminę vaiko veiklą, taikant patirtinio ugdymo(si) metodus (projektus, tyrinėjimus, eksperimentavimą, žaidimus, pažintines išvykas, diskusijas ir kt.);
4. sukurti ir nuolat atnaujinti funkcionalią, saugią, vaikų amžiaus tarpsniui pritaikytą, kūrybiškumą, lankstumą, originalų mąstymą, skatinančią aplinką;
5. siekiant užtikrinti kiekvieno vaiko ugdymosi sėkmę, sudaryti galimybę vaikams skirtingais, jiems priimtinais būdais pademonstruoti pasiekimus bei daromą pažangą. Pasiekimus, daromą pažangą sistemingai fiksuoti, dokumentuoti, analizuoti, vertinti ir aptarti su tėvais (globėjais, rūpintojais) ir kitais su vaiko ugdymu susijusiais asmenimis;
6. kurti ir plėtoti pasitikėjimu, pagarba, aktyvia partneryste grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais, rūpintojais), švietimo pagalbos specialistais, priešmokyklinio ugdymo mokytojais, kitais švietimo paslaugų tiekėjais.

Ugdymo(si)rezultatai. Ikimokyklinio ugdymo rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami ugdymosi pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį.

Tikslui pasiekti numatomos lanksčios ugdymo(si) sąlygos, kurios skatina vaikų galių auginimą ir padeda vaikams tapti:

pasitikintiems;
besirūpinantiems savimi ir kitais;
jautriems kultūrinei ir socialinei įvairovei;
komunikabiliems;
lanksčiai mąstantiems;
kūrybingiems;
sėkmingai besimokantiems.

Pasiekimų ūgtis žingsniais (nuo gimimo iki šešerių metų) pateikta Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų apraše (Ikimokyklinio amžiaus vaiku ugdymosi pasiekimu aprašas).

Lopšelio-darželio programoje vaikų ugdymo(si) rezultatus nusako šios pasiekimų sritys:

1. kasdienio gyvenimo įgūdžiai;
2. fizinis aktyvumas;
3. emocijų suvokimas ir raiška;
4. savireguliacija ir savikontrolė;
5. savivoka ir savigarba;
6. santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais;
7. aplinkos pažinimas;
8. matematinis mąstymas;

9. skaitmeninis sumanumas;
10. kalbų supratimas;
11. kalbinė raiška;
12. estetinis suvokimas;
13. meninė raiška;
14. kūrybiškumas;
15. tyrinėjimas;
16. problemų sprendimas;
17. gebėjimas žaisti;
18. mokėjimas mokytis.

2 pav. Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ konceptualus ugdymosi modelis

Atsižvelgiant į vaiko galias, *Ikimokyklinio ugdymo programos gairių,* priedą *Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašas,* pateikti pasiekimai sugrupuoti į stambesnius blokus, parodant sąsajas su 5-iomis ugdymo sritimis ir 7-iomis vaiko galiomis.

Kiekviena kokybiškai įgyvendinama vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis („Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“) plėtoja vaiko galias visose 18-oje pasiekimų sričių.

Lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizainas mokymuisi, vaiko žaidimas, patirtinė veikla. Ugdymas neatsiejamas nuo vaiko galių, ugdymo(si) sričių, pasiekimų sričių ir vaikų ugdymo(si) kontekstų. Lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ programos konceptualus modelis pavaizduotas 2 ir 3 paveiksle.

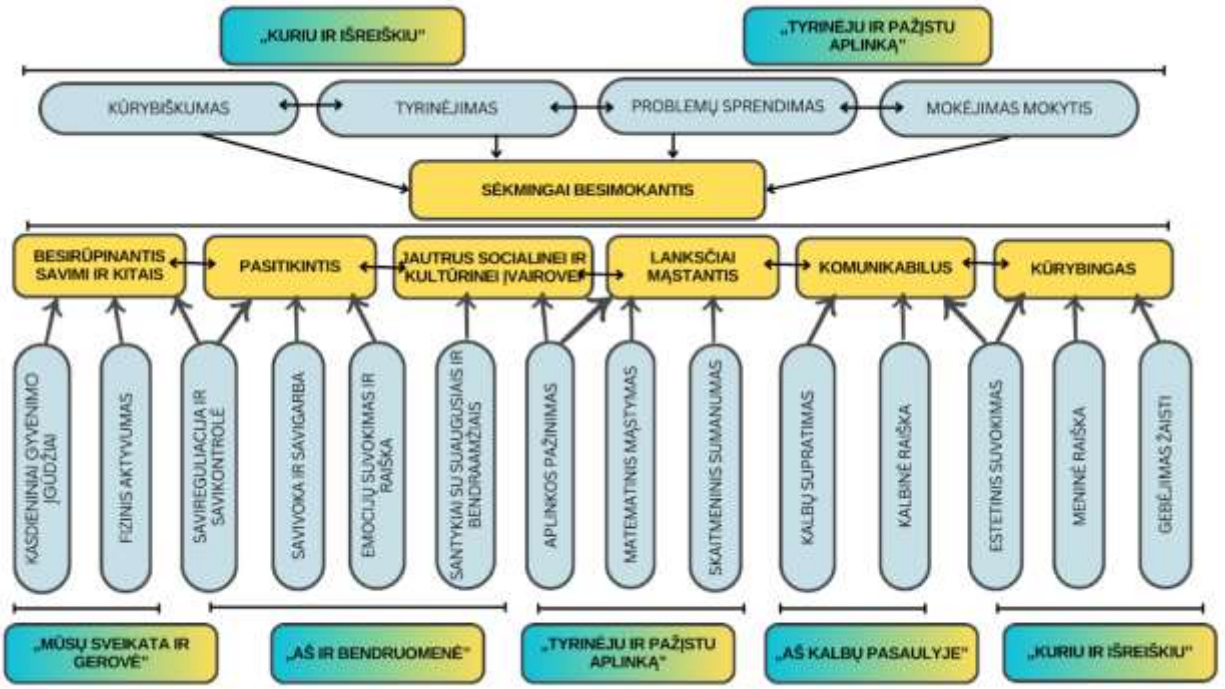

3 pav. Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ konceptualaus ugdymosi modelio giluminės sąsajos

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS, APLINKOS UGDYMO(SI) ORGANIZAVIMO PAGRINDAS IR UGDYMO(SI) SRIČIŲ TURINYS

Programa apima penkias vaiko raidą skatinančias visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“.

Visų vaikų dalyvavimą užtikrina įtraukaus ugdymo(si) procesas, grindžiamas universalaus dizaino mokymuisi prieiga, apimantis įsitraukimo, gilėjančio supratimo ir įgytos patirties raiškos procesus. Kiekvienas vaikas ugdosi savo tempu ir pasiekia optimalius, pagal savo potencines galias, pasiekimų žingsnius. Tai sukuria prielaidas aktyviam, savarankiškam, sėkmingam kiekvieno vaiko ugdymui(si).

UGDYMO(SI) SRITIS „MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ“ UGDYMO TURINYS 1–3 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimo žingsniai** ***Pirmi-treti gyvenimo metai*** **3 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai		
Vertybinė nuostata Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. *Esminiai gebėjimai* Esant galimybei, renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai valgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio	Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojasi tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda	Susipažįsta su sveikatai palankiu maistu. Skanaudami estetiškai patiektą maistą ir girdėdami vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, kaupia žodyną. Grupės įrengtoje virtuvėlėje žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. Mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais.

įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.	Ugdosi dienos (aktyvumo ir poilsio derinimo) ritmo pajautą. Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius. Mokosi laikytis tvarkos, rūšiuoti, tvarkyti žaislus. Mokosi saugiai elgtis žaisdami grupėje, kieme, laikytis sutartų saugaus elgesio taisyklių.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas, 2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Fizinis aktyvumas		
Vertybinė nuostata Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. *Esminiai gebėjimai* Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas. Meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gaudo kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.	Vaikščioja ir išlaiko pusiausvyrą einant sumažinto ploto paviršiumi, įveikiant kliūtis, lipant į kalniuką. Žaisdami imitacinius bei judriuosius žaidimus, lavina visus pagrindinius judesius ir fizines ypatybes. Veiklų ir žaidimų metu lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas, 2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“ yra viena iš svarbiausių ankstyvojo ugdymo sričių, nes būtent šiuo amžiaus tarpsniu formuojasi vaiko fiziniai, emociniai, socialiniai ir sveikatos įpročiai. 1–3 metų amžiaus vaikai mokosi per patyrimą, pojūčius ir sąveiką su aplinka, todėl svarbu kurti saugią, stimuliuojančią ir palankią ugdymosi aplinką. Ugdymosi kontekstai yra kasdienė rutina, laisvas judėjimas, žaidimas lauke, sensorinė veikla, emocijų pažinimo situacijos, įvairios socialinės situacijos. Pedagogas šioje srityje yra stebėtojas ir pagalbininkas, motyvuojantis vaikus sekti jo pavyzdžiu, užtikrinantis emociškai ir fiziškai saugią aplinką. Taip pat jis bendradarbiauja su tėvais

(globėjais, rūpintojais), dalijasi informacija apie vaiko raidą, skatina sveikatingumo įpročius namuose. Pedagogas nuolat vertina savo veiklą ir jos poveikį vaikui, tobulėja.

Pedagogas stengiasi pritaikyti veiklas prie vaikų poreikių ir gebėjimų, leidžia jiems veikti savo tempu ir mokytis vieniems iš kitų. Patirtinis mokymasis yra esminė strategija, kurioje vaikai įsitraukia į eksperimentus, praktines užduotis, žaidimus, skatinančius jų kūrybiškumą ir smalsumą. Žaidybiniai metodai, tyrinėjimai, praktinės užduotys ir interaktyvios veiklos padeda vaikams įtvirtinti sveikos mitybos, asmens higienos ir saugaus elgesio įgūdžius.

UGDYMO TURINYS 4–6 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimų žingsniai** ***Ketveri-šešti gyvenimo metai*** **6 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai		
Vertybinė nuostata Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. *Esminiai gebėjimai* Esant galimybei, renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų, sveikatai naudingą maistą, iš kur ir kaip jis atsiranda. Padeda serviruoti stalą, valgo tvarkingai. Savarankiškai plaunasi rankas. Savarankiškai ar suaugusiojo padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, susišukuoja. Susitvarko žaislus ir veiklos vietą. Žino esmines saugaus elgesio gatvėje ir gamtoje taisykles. Supranta, kodėl nesaugu eiti, važiuoti su nepažįstamu žmogumi ar ką nors iš jo paimti. Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus.	Klausosi, aiškinasi, randa atsakymus apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudinga sveikatai. Užsiaugina kai kurių daržovių ir prieskonių grupėse ir Lopšelio-darželio šiltnamyje. Plauna vaisius, daržoves ir pasako, kodėl tai reikia daryti. Gamina sveikuoliškus užkandžius, žino šių patiekalų receptus. Žaidžia vaidybinius žaidimus susijusius su maisto gamyba, pateikimu. Tyrinėja, matuoja, žymi išgeriamo vandens kiekį. Geba kūrybingai ir estetiškai serviruoti stalą, dažniausiai tinkamai naudojasi stalo įrankiais, susitvarko pavalgęs. Savarankiškai plaunasi rankas. Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Supranta, kodėl svarbu laikytis asmens higienos. Savarankiškai ar suaugusiojo padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Susitvarko žaislus ir veiklos vietą. Mokosi suprasti saugaus bendravimo taisykles, kreipiasi pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei. Aiškinasi, kokie prisilietimai prie kūno yra tinkami ir netinkami,

		mokosi gatvėje saugoti asmeninę erdvę. Aiškina saugaus elgesio su buitiniais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Suvokia, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo privatumą pažeidžiantį elgesį. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas, 2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Fizinis aktyvumas		
Vertybinė nuostata Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. *Esminiai gebėjimai* Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	Eina koordinuotai, tikslingai, eina ant pirštų galų, bėga keisdamas tempą, kryptį, šoka į tolį ir aukštį, lipa pakaitiniu žingsniu, orientuojasi erdvėje. Taisyklingai laiko pieštuką piešdamas, žirkles - kirpdamas. Piešia geometrines figūras, Spalvina neišeinant iš kontūrų. Užsega, atsega sagas, užtraukia užtrauktuką.	Lipa pakaitiniu žingsniu laiptais, kopėtėlėmis. Bėgioja vingiais, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja ant abiejų ir vienos kojos, šoka į aukštį ir tolį. Meta kamuolį iš įvairių padėčių, pagauna ir prisitraukia prie savęs. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių į taikinį. Stengiasi taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti. Suvokia, kada kūnui reikia poilsio. Piešia tikslingai, stengiasi spalvinti neišeidamas iš kontūrų, kerpa tikslingai, popierių sukiodamas kita ranka. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius su smulkiais daiktais. Pastato aukštą, pusiausvyrą išlaikantį statinį. Varsto, riša paprastuoju mazgu, stengiasi atrišti mazgą. Apsirengęs užsisega užtrauktuką, bando užsirišti batus.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas, 2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Siekiant skatinti vaikų sveikatą ir gerovę plėtojant ugdymo sritį „Mūsų sveikata ir gerovė" pedagogo vaidmuo ypač svarbus. Pedagogas motyvuoja vaikus sekti jo pavyzdžiu, sukuria palankią ir visiems prieinamą ugdymo(si) aplinką, kurioje vaikai, nepriklausomi nuo jų amžiaus, kultūrinių, socialinių, sveikatos skirtumų, gali ugdytis, patirti ir žaisti.

Pedagogas stengiasi pritaikyti veiklas prie vaikų poreikių ir gebėjimų, leidžiant jiems veikti savo tempu ir mokytis vieniems iš kitų. Patirtinis mokymasis yra esminė strategija, kurioje vaikai įsitraukia į eksperimentus, praktines užduotis, žaidimus, skatinančius jų kūrybiškumą ir smalsumą. Žaidybiniai metodai, tyrinėjimai, praktinės užduotys ir interaktyvios veiklos padeda vaikams įtvirtinti sveikos mitybos, asmens higienos ir saugaus elgesio įgūdžius.

Ugdymosi procesas apima įvairius kontekstus, tokius kaip žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, universalaus dizaino mokymuisi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų bei kūrybinių dialogų kontekstus, kurie visi kartu kuria prasmingą ir įtraukiantį ugdymosi procesą, skatinantį vaikų fizinį aktyvumą, sveikatą, kūrybiškumą ir socialinį - emocinį vystymąsi.

UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ IR BENDRUOMENĖ"
UGDYMO TURINYS 1–3 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimų žingsniai** ***Pirmi-treti gyvenimo metai*** **3 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
Savivoka ir savigarba		
Vertybinė nuostata Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. *Esminiai gebėjimai* Susipažįsta su savo kūnu, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, Lopšelio-darželio bendruomenei.	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats". Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiaisiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas, domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	Savo kūno ribas jaučia suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, rengiami, kalbinami. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro. Stebi save veidrodyje, savo atvaizdą atpažįsta vandens paviršiuje, žaidžia šešėlių žaidimus. Supranta save kaip unikalų asmenį žaidžiant, pasakojant, piešiant save. Pajaučia savo augimą per didėjantį savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamiesi išaugtus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuoklius, žiūrinėdami anksčiau darytas savo nuotraukas. Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Jaučia vaikų grupę kaip bendruomenę kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais.

		Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Emocijų suvokimas ir raiška		
Vertybinė nuostata Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. *Esminiai gebėjimai* Atpažįsta, atliepia, savo ir kitų emocijas ar jausmus, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja.	Savo poreikius mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, pirmaisiais žodžiais, galvos linktelėjimu (sutikimas) ar papurtant galvą į šonus (nesutikimas). Kilusias emocijas išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. Jautriai reaguoja, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis. Mokosi emocijas atpažinti, jas įvardyti. Savo nuotaiką pažymi naudojant emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“. Atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos, balso.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Savireguliacija ir kontrolė		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. *Esminiai gebėjimai* Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo, įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį	Įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodo, atskleidžia, išreiškia emocijas, kreipiasi pagalbos, guodžiasi, leidžiasi apkabinamas, nuraminamas, nukreipia dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukia iš įtampą keliančios situacijos. Bendraudami su kitais mokosi tinkamai elgtis, pritaiko išmoktus būdus, kuriuos patyrė, suprato, perėmė iš suaugusiojo, atsižvelgia į kito prašymus.

		Jaučia laiko tėkmę sąsajoje su savo veikla ir gyvenimo ritmu. Eksperimentuoja su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, smėlio laikrodžiais. Suvokia paros trukmę ir laiko tėkmės nuoseklumą dėliodami dienos veiklos paveikslėlius.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Santykiai su suaugusiaisiais ir vaikais		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. *Esminiai gebėjimai* Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus, gali improvizuoti žaisdamas savaip, pertvarko žodžius, intonacijas. Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradeda suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamasi bendrai.	Mokosi būti ir veikti šalia kitų, kartu su kitais įsitraukia į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Stengiasi suprasti, ką jaučia kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. Tyrinėja *aš – ne aš* ribas. Kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirenka savo drabužėlius ar žaislus, aiškinasi *mano – tavo* santykį, ko nors turėjimą (*ką turiu aš – ką turi tu*).
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Pedagogas ugdymo(si) srityje „Aš ir bendruomenė“ atpažįsta individualius vaiko poreikius ir raidos ypatumus, padeda vaikui atrasti pasaulį per žaidimą ir patirtį. Užtikrina emocinį komfortą ir saugią aplinką tyrinėjimui, padeda vaikui suprasti socialinius santykius, mokytis bendravimo. Strategijos, kurias pedagogas gali taikyti, yra jo paties pavyzdys, socialinių įgūdžių mokymas per realias situacijas, skatinimas už gerą elgesį, padėkojimas už pasidalijimą žaislu.

Metodai, būdai kuriuos galėtų pedagogas taikyti ugdant vaikus, yra vaidmeniniai žaidimai, patirtinis mokymasis per lietimą, klausymą, kvapų pažinimą, pasakų skaitymą, sekimą ir aptarimą, daineles, šokius, pokalbius, klausimus, bandymų ir atradimų veiklas, mokymąsi bendrauti per interaktyvius žaidimus. Šie metodai ir strategijos padeda vaikui nuo ankstyvo amžiaus formuoti ryšį su aplinka, mokytis socialinių įgūdžių, bei augti bendruomenės dalimi.

UGDYMO TURINYS 4–6 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	Pasiekimų žingsniai *Ketveri-šešti gyvenimo metai* 6 žingsnio pasiekimai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Savivoka ir savigarba		
Vertybinė nuostata Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. *Esminiai gebėjimai* Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, Lopšelio-darželio bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir Lopšelio-darželio bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar Lopšelio-darželio priimamų sprendimų. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, Lopšelio-darželio, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas eksperimentuodami, kurdami modelius. Mokosi pajausti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą, reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Aiškina ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. Įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtiniausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius darydami klaidas ir jas taisydami. Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmokti, kuo norėtų tapti ateityje. Atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu. Šalies ir pasaulio žmonių išvaizdos, aprangos, kalbų, maisto, būstų, darbų, kelionių, tradicinių menų, švenčių panašumus ir įvairovę vaikai pažįsta per įvairias medijas. Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos ir pan., tyrinėja ir atranda, kas sieja jų

		aplinkos žmonių bendruomenių narius. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams, tyrinėja šalies žemėlapį, konstruoja mėgstamų vietų modelius, iš pasakojimų pažįsta iškilias asmenybes. Pilietinį tapatumą ugdosi šeimoje, grupėje, kieme laikydamiesi vertybių, pareigų ir teisių, kurias turi konkrečios valstybės pilietis. Dalyvauja prasmingose veiklose, kurios siejamos su aplinkos saugojimu, tvarkymu. Aiškinasi ir išreiškia supratimą, kad kai kurie žmonės patiria skurdą, jiems reikalinga pagalba, todėl įsitraukia į organizuojamas labdaros akcijas, prisideda prie kitų labdaros iniciatyvų.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Emocijų suvokimas ir raiška		
Vertybinė nuostata Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. *Esminiai gebėjimai* Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Atpažįsta ir gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas. Pastebi nuskriaustą, nusiminusį, dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau.	Įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: *noriu–nenoriu, mėgstu–nemėgstu, įdomu–neįdomu.* Žaidžia žaidimus, kurie skatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti. Skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešinius, žodžiais ir kt.) parodo savo poreikius, pomėgius, interesus. Veikdami įvairiose veiklose, žaidimuose patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja, vis geriau atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.

(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Savireguliacija ir kontrolė		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. *Esminiai gebėjimai* Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Žino ir geba taikyti įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Žaisdami geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus, siekiant tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodami. Nesunkiai laikosi ir supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus būdus, padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkia pastangas tinkamam poelgiui. Mokytojo padedamas mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerąją pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti). Stebi, tikslingai tyrinėja, išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Ugdosi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę žaidžiant savireguliaciją plėtojančius žaidimus, savarankiškai išbandant naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikosi su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. Išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (*savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori*) būdus, ugdosi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus. Kelia sau paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia. Susidūrę su kliūtimis, keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. Mokosi stabtelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus. Klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai.

		Kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (*rytas, diena, vakaras, naktis)*, savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Santykiai su suaugusiaisiais ir vaikais		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. *Esminiai gebėjimai* Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiaisiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei kitų nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Išbando pačių bendraujant atrastus, ar iš kitur sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. Piešiant, matuojantis, lyginant panašumus ir skirtumus, kalbantis, žaidžiant, kartu veikiant tyrinėja, kuo panašus/si į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų, suaugusiųjų. Komunikuoja su mokytoju, seka jo elgesio modelį, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Žaisdamas, atlikdamas grupines veiklas, mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Mokytojo padedamas mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. Kartu su visais priima bendrus sprendimus, diskutuoja, drauge

		siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jaučiasi aktyviais grupės dalyviais. Kartu su kitais veikiant ir siekiant bendro tikslo, lyderiauja paeiliui, apsvarsto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų. Tyrinėjant, aiškinantis, patiriant gyvenimą čia ir dabar plėtoja supratimą apie laiko tėkmės pokyčius per tam tikrą laiką. Atpažįsta tautosakos paveldą žmonių sukurtą praeityje, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį. Atranda ir tyrinėja dominančias istorines vietas esančias aplinkui.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Pedagogas ugdymo(si) srityje „Aš ir bendruomenė“ siekdamas skatinti vaikų savivoką, savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją, socialinį ir kultūrinį supratimą, turėtų palaikyti jautrius ir pastovius emocinius ryšius su vaiku, veikti kaip elgesio modelis vaikui ir teikti vaikams aktualų turinį bei veiklas, padedančias pažinti ir suprasti save bei savo vietą tarp kitų.

Strategijos, kurias pedagogas gali taikyti, apima individualizuotą požiūrį, leidžiantį vaikams rinktis įvairius veiklos būdus ir priemones pagal jų poreikius bei gebėjimus. Patirtinis mokymasis per žaidimus, eksperimentus ir praktines užduotis padeda vaikams išmokti valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes ir geriau suprasti bendruomenę. Pedagogas turi skatinti dialogą, bendradarbiavimą ir dalinimąsi patirtimi, kurti emocinį saugumą ir jautriai reaguoti į vaikų poreikius. Be to, pedagogo vaidmuo apima kūrybinių dialogų ir žaismės palaikymą, skatinant kasdienį veiklų žaismingumą, džiaugsmą bei nuostabą, tyrinėjant, eksperimentuojant ir dalinantis potyriais. Judrus patirtinis ugdymasis, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės kontekstai ir virtualių bei realių aplinkų sąveikos yra būtini kuriant dinamišką, įtraukiantį ir kūrybišką ugdymo(si) procesą. Pedagogas turėtų sudaryti sąlygas vaikams savarankiškai įgyvendinti savo sumanymus, inicijuoti bendrus žaidimus ir veiklas, empatiškai reaguoti į kitų poreikius ir kurti prasmingas sąveikas, leidžiančias vaikams mokytis vieniems iš kitų ir atrasti savo vietą bendruomenėje.

UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ KALBŲ PASAULYJE“ UGDYMO TURINYS 1–3 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimo žingsniai** ***Pirmi-treti gyvenimo metai*** **3 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**

Kalbų supratimas		
Vertybinė nuostata Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. *Esminiai gebėjimai* Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoja į dažnai vartojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę. Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stengiasi išklausyti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	Atkreipia dėmesį į kalbėjimą, girdėdami suaugusiojo kalbą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną. Supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką, suvokia su dienotvarke susijusius paaiškinimus. Pasitelkdami įvairius ženklus ir gestus, simboline forma išreiškia mintį, parodo mąstymo būdą mokytojo inicijuojamose mąstyti skatinančiose veiklose.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas, 2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Kalbinė raiška		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs kalbà ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. *Esminiai gebėjimai* Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	2–3 žodžių vientisiniais sakiniais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius; inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus; vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes; taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas.	Mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Vaikų jausmų, emocijų, norų, minčių raišką skatina dėmesys jų kalbai, kantrus išklausymas, lėtas kalbėjimo tempas, reagavimas į vaikų intencijas, reiškiamas žodine ir nežodine išraiška. Suaugusiojo padedami, kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniais

	Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja, palikdamas ženklus.	kalba apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes, formuluodami sakinius, taiko pagrindines gramatikos taisykles. Poreikį bendrauti, išreikšti norus ir mintis skatina dienos įvykių ir rutininių veiklų aptarimas. Domisi skirtinga kalbine raiška.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Šioje srityje svarbu padėti mažajam vaikui patirti kalbos džiaugsmą, skatinti jo kalbos raidą, norą bendrauti ir suprasti jį supantį pasaulį per kalbą. Ugdymasis vyksta įvairiuose kontekstuose, apimančiuose kasdienes situacijas (žaidimus, valgymą ir kt.) ir specialiai organizuotas veiklas (teminius užsiėmimus ir kt.). Kalbėdamas taisyklingai, skatindamas vaiko kalbėjimą, atsakydamas į klausimus ir kurdamas kalbai palankią aplinką, pedagogas veikia kaip stebėtojas, pavyzdys, partneris, palaikytojas, organizuotojas ir vertintojas. Ugdymo procese taikomos įvairios strategijos ir metodai, tokie kaip imitacija, vardijimas, klausimų uždavimas, pasakojimas, dainelės, paveikslėliai, žaidimai vaidmenimis, pabrėžiant pozityvų grįžtamąjį ryšį ir individualų požiūrį. Visame šiame procese svarbu atsižvelgti į individualų kiekvieno vaiko kalbos raidos tempą ir kurti aplinką, kurioje vaikas būtų skatinamas reikšti savo mintis ir jausmus žodžiais.

UGDYMO TURINYS 4–6 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimo žingsniai** ***Ketveri-šešti gyvenimo metai*** **6 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
Kalbų supratimas		
Vertybinė nuostata Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, geba išklausyti ir suprasti kitą, išreikšti save per kalbą. *Esminiai gebėjimai* Supranta aplinkinių kalbėjimą, išreikštą įvairiomis formomis būdais ir priemonėmis. Suvokia perteikiamas	Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių.	Aktyviai įsitraukia į bendravimo veiklas, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Žaisdami, dalyvaudami problemų sprendime, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.

kalbines prasmes, įvairaus pobūdžio tekstus.	Atpažįsta, kokie integruoti raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą; supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	Kalbos supratimą gilina klausydamiesi amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių), siedami skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomu kontekstu. Kūrybiškai naudojasi gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. Rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Vaikai ugdosi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami inicijuojamus garsų žaidimus.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Kalbinė raiška		
Vertybinė nuostata Geba kalbà ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su bendraamžiais ir suaugusiais, gali išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas per kalbą. *Esminiai gebėjimai* Naudodami žodines ir nežodines raiškos priemones, geba dalintis savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį palaiko, pasakoja, atpasakoja ir kuria istorijas, seka pasakas. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą, keletą žodžių.	Išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius. Klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdami pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.	Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. Dalyvauja mokytojo inicijuojamose veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį, žodinę raišką papildydami išradingais gestais, judesiais, mimika, iliustruodami aplinkos objektais, schemomis, piešiniais. Įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti. Supranta rašymo tikslus, tyrinėja ir supranta, kad skirtingos kalbos turi skirtingas raides.

		Ugdosi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę, mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Pedagogo vaidmuo ugdymo(si) srityje „Aš kalbų pasaulyje“ yra esminis, nes mokytojas kuria vaikams tinkamą ir stimuliuojančią aplinką, skatina jų aktyvų dalyvavimą, padeda plėtoti kalbinius gebėjimus. Pedagogas, taikydamas kūrybingą aplinkos kūrimą, skatina įvairias ugdymo(si) veiklas, pavyzdžiui, kalbos kampelius, laboratorijas ar žaidimų erdves, kuriose vaikai gali eksperimentuoti ir tyrinėti. Skatinant dalyvavimą veiklose, naudojamos žaidybinės situacijos ir įvairūs kalbiniai žaidimai, kurie sužadina vaikų prigimtinį smalsumą ir emocinį įsitraukimą. Ugdymo procesas skatina aktyvų dalyvavimą dialoguose, diskusijose, problemų sprendimo būdų ieškojime, kur mokytojas užduoda atvirus klausimus ir skatina vaikus išsakyti savo nuomonę bei ją argumentuoti.

Mokytojas ugdomojoje veikloje naudoja įvairius žaidimus, kurie lavina kalbinius įgūdžius, kalbinę raišką, kalbos supratimą, socialinius gebėjimus ir kūrybiškumą. Vizualinės ir sensorinės priemonės, tokios kaip paveikslėlių knygos ar vaizdo medžiaga, padeda gilinti kalbos supratimą ir raišką. Individualizuotas požiūris leidžia pedagogui pritaikyti veiklas kiekvieno vaiko poreikiams ir gebėjimams, užtikrinant, kad visi jaustųsi įtraukti ir motyvuoti.

Refleksija ir grįžtamasis ryšys padeda vaikams suvokti savo progresą ir skatina tolesnį mokymąsi, nes mokytojas reguliariai skatina vaikus reflektuoti apie savo mokymosi patirtis ir pasiekimus. Pedagogas, taikydamas šias strategijas ir metodus, sukuria aplinką, kurioje vaikai gali efektyviai ugdyti savo kalbinius gebėjimus, plėsti žinias ir lavinti kritinį mąstymą bei kūrybiškumą.

UGDYMO(SI) SRITIS „TYRINĖJU IR PAŽĮSTU APLINKĄ“ UGDYMO TURINYS 1–3 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimo žingsniai** ***Pirmi-treti gyvenimo metai*** **3 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
Aplinkos pažinimas		
Vertybinė nuostata Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. *Esminiai gebėjimai* Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienius, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslius jų pavadinimus.	Daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. Pirmaisiais gyvenimo metais vaikai grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, liesdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. 2–3 metų vaikai daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami

	Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.	rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones; Žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos *(minkštos–kietos, skaidrios–neskaidrios, lengvos–sunkios).*
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf		
Matematinis mąstymas		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. *Esminiai gebėjimai* Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas (rankos pirštai, taškai, brūkšneliai), paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Palygina du daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra *ilgas–trumpas, sunkus–lengvas, pilnas–tuščias* ir pan. Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio).	Stebi ir įsitraukia į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama. Padedami mokytojo, vaikai atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaitmuo reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. Vaikai natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodami daiktų. Pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti. Suvokimą, kad įvykis pastovus, vaikai ugdosi žaisdami su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekme. Vaikai dienotvarkėje klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius, juos atrenka. Įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Skaitmeninis sumanumas		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai	Žaidžia Lopšelio-darželio aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be	Žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje, Lopšelyje-darželyje esančiais įvairiais jų

naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. *Esminiai gebėjimai* Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.	amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.). Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles). Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles). Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles).
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Tyrinėjimas		
Vertybinė nuostata Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. *Esminiai gebėjimai* Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Pamėgdžiodamas suaugusįjį, ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatą rodo kitiems.	Noriai įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas. Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Ši ugdymo(si) sritis apima vaiko aplinkos pažinimą per natūralų smalsumą, kasdienę patirtį ir aktyvų tyrinėjimą. Ugdymasis vyksta tiek Lopšelio-darželio vidinėje, tiek išorinėje aplinkoje – grupėje, lauke, gamtoje, įvairiose edukacinėse erdvėse. Vaikai skatinami stebėti gamtą, eksperimentuoti, tyrinėti daiktus, reiškinius, socialinius santykius, o taip pat susipažinti su kasdieniu gyvenimu.

Vaikų įsitraukimas skatinamas mokytojui kryptingai kuriant ugdymo(si) kontekstus, tokius kaip: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų. Mokytojas – tyrinėjimo proceso partneris, skatintojas ir stebėtojas kuria saugią, tyrinėjimui palankią aplinką, stebi vaikų iniciatyvas ir padeda gilinti pažinimo procesus, kelia atvirus klausimus, skatindamas vaikus mąstyti, padeda vaikams susieti patirtį su turimomis žiniomis.

Ugdymo(si) veiklos skatina žaidimo, kūrybiškumo, emocijų suvokimo ir raiškos gebėjimus.

UGDYMO TURINYS 4–6 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimo žingsniai** ***Ketveri-šešti gyvenimo metai*** **6 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
Aplinkos pažinimas		
Vertybinė nuostata Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. *Esminiai gebėjimai* Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą, žino pagrindinius valstybės simbolius, institucijas. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokia jų sukuriamų daiktų ir paslaugų vertė, kaip vyksta jų mainai. Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyveno, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. Vartoja savaitės dienų pavadinimus, žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai apibūdinti. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Dalinasi savo žiniomis apie tai, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių sąlygų jiems reikia.	Apžiūrinėja iš visų pusių, viršaus, apačios, liesdami, uosdami, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą (lygus, šiurkštus, švelnus), formą (apvalus, kampuotas, pailgas), kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą Stebint aplinkos daiktus suteikia jiems prasmę, prisitaiko prie aplinkos, ugdosi savarankiškumą, supranta, kad kažką reikia apeiti, kažką galima pakelti ir pernešti, kažko geriau neliesti, pagal daiktus ir jų išsidėstymą orientuojasi aplinkoje. Remdamiesi patirtimi, vartydami paveikslėlių ir interaktyvias knygas, žiūrėdami vaizdo medžiagą, žaisdami žaislais, apžiūrėdami išvykų metu, vaikai susipažįsta su ryšio palaikymo priemonėmis, transporto priemonėmis, jas grupuoja (pavyzdžiui, oro, vandens, sausumos). Stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai,

	Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Įžvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką ir jos ateitį. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti. Tyrinėdamas savo šalies ir nutolusių vietovių gyvenamąsias sąlygas, samprotauja apie žmogus ir gamtos ryšį. Pradeda jausti prieraišumą artimiausiai socialinei, kultūrinei ir gamtinei aplinkai, išreikšdamas jį veikloje ir kūryboje.	sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos; gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmams.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Matematinis mąstymas		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. *Esminiai gebėjimai* Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojasi grafiniais jų vaizdais spręsdamas problemas. Kalbėdamas apie ateities įvykius, pradeda vartoti žodžius: *būtinai, tikrai įvyks; gali būti, įmanoma, kad įvyks; taip negali būti, niekada neįvyks.* Palygina du - tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliam jų skirtumui apibūdinti (*šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.).* Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent penkis dvimačių ir trimačių figūrų	Naudodami fizines ir skaitmenines priemones, laiku gaudami mokytojo grįžtamąjį ryšį, jo palaikomi, vaikai mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus. Skaičiavimo užduotis vaikai atlieka jas suvaidindami, nupiešdami, parodydami gestais, manipuliuodami daiktais. Vaikai įsitraukia į mokytojo inicijuotus žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal, pradedama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus. Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, vaikai pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių objektų grupėje, vėliau 10-ies ir 12-os ribose. Įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias

	pavadinimus *(skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys).* Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio. Atrenka figūrai sukomponuoti reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja. Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. Išgirdęs ar pamatęs judėjimo su krypties pakeitimu planą, jį iš atminties įvykdo, atkuria, geba pasakyti ir bando pavaizduoti, kaip reikėtų sugrįžti (judėti atbuline tvarka). Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.	tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį arba tūrį. Įsitraukia į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą, sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Skaitmeninis sumanumas		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. *Esminiai gebėjimai* Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Mokytojo prižiūrimas pasirenka ir naudoja pagal amžių tinkamas interneto svetaines, programėles, kad galėtų atlikti projektines veiklas, kūrybines užduotis. Įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones *(fotografavimo, piešimo, nuotraukų apdorojimo, garso įrašymo),* skirtingus turinio tipus (*vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą).* Domisi kitų ir dalinasi savo sukurtu skaitmeniniu turiniu. Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio *(pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo*	Tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus panaudojant įvairias priemones: knygose, informaciniuose tekstuose, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų (jie auga, daugelis juda, jiems reikia maisto ir pan.) ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai, kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, ir pradeda suvokti, kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų pažanga. Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais (lupos, magnetai, mikroskopas, svarstyklės), padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką (gamtos radinius, žmogaus sukurtus daiktus). Žaisdami, tyrinėdami aplinką, vaikai naudojasi išmaniaisiais daiktais (žaislais, robotukais, išmaniaisiais rašikliais, telefonais, išmaniosiomis

	įrašų saugaus dalinimosi taisykles).	grindimis ir kt.), aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando. Naudodami fizines ir skaitmenines priemones, mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus. Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisykles vaikai sužino ir mokosi taikyti jas aptardami su suaugusiuoju. Žaisdami, konstruodami, bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai, valdikliai ir pan.). Vaikai nurodo, kuo skiriasi rezultatai, kai komandas atlieka žmogus ir robotas.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Tyrinėjimas		
Vertybinė nuostata Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. *Esminiai gebėjimai* Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus *(stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą),* samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats; kaip žmonės gyveno seniau ir kaip gyvena dabar; kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų) Drauge su mokytoju aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Jie lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. Supranta, kad tos pačios paskirties daiktas (pavyzdžiui, stalas) gali būti pagamintas iš medžio, metalo, plastiko Žaisdami atranda fizikinius reiškinius, tyrinėja tamprumo reiškinius Tyrinėjimo objektu tampa vanduo ir jo būviai

		Eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi ir tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Problemų sprendimas		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. *Esminiai gebėjimai* Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.	Mokytojo padedami, ieško daiktų panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. Ieško atsakymų į patiems kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus. Diskutuoja apie gyvūnų naudą, aiškinasi, ko reikia, kad gyvūnai gyventų, gerai jaustųsi. Svarsto ir aiškina, kaip gyvūnai prisitaikę prie aplinkos, kokie žmogaus ir gyvūnų santykiai. Veikdami mokytojo tikslingai sukurtuose kontekstuose, mokosi samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą skaičiavimo patirtį spręsdami problemas. Įtraukiami į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą, sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Mokėjimas mokytis		
Vertybinė nuostata Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. *Esminiai gebėjimai* Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir	Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka.	Geba įsitraukti į dominančią veiklą. Rodo pastangas kryptingai veikti įgyvendinant ketinimą ar tikslą. Geba stebėti savo ir bendro veikimo pažangą, koreguoti procesą. Geba reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultatą.

koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultatą, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.	Noriai įsitraukia į vaizdinių, garsinių, žodinių, judesio, pojūčių, skirtingų kategorijų objektų sekų AB (BA) kopijavimo, pratęsimo, atkartojimo, atpažinimo veiklas. Iinicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Pedagogo vaidmuo ugdymo(si) veikloje apima kontekstų, kurie žadina vaikų prigimtinį smalsumą, kūrimą. Mokytojai skatina vaikų domėjimąsi aplinkos objektais ir reiškiniais, pasitelkdami įvairius metodus, kaip stebėjimas, eksperimentavimas, skaitmeninės technologijos ir kūrybinės veiklos. Pedagogai taip pat užtikrina, kad ugdymo(si) veiklose būtų subalansuotas vaikų savarankiškas žaidimas ir struktūruota veikla pagal taisykles. Mokytojo vaidmuo yra palaikyti vaikų pastangas aiškinti savo veiksmus, rasti argumentus ir lanksčiai taikyti įgytą patirtį naujose situacijose.

Strategijos ir metodai apima personalizuotą, savivaldų, dialogišką, judrų, tyrinėjantį, kūrybinį ir reflektuojantį ugdymą(si). Tai skatina vaikus patirti ir suprasti aplinką visais pojūčiais, gilinti supratimą ir plėtoti gebėjimus.

UGDYMO(SI) SRITIS „KURIU IR IŠREIŠKIU“ UGDYMO TURINYS 1–3 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimo žingsniai** ***Pirmi-treti gyvenimo metai*** **3 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
Estetinis suvokimas		
Vertybinė nuostata Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. *Esminiai gebėjimai* Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius	Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus *(šviesu–tamsu; tylu–garsu, gražu-negražu).*	Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius dėmesį savo vizualinėmis savybėmis; stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (rodo susižavėjimą, grožėjimąsi). Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą (analizuojant, lyginant, kategorizuojant) ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas,

jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Džiaugsmingai reaguoja į savo paties veikimą ir žaismingai atkartoja tai, kas jam patiko.	spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt.; Stebi bendraamžių ir suaugusių raišką ir jos rezultatus - dailės darbelius. Emocingai reaguoja į įvairaus stiliaus muziką
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Meninė raiška		
Vertybinė nuostata Domisi menų pasauliu, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. *Esminiai gebėjimai* Pagal savo išgales, tyrinėja menų pasaulį, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įgūdžius mintis, idėjas su jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, technikomis.	Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmais, sava kalba. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.	Kiekvienas vaikas individualiai išgyvena parengiamojo muzikinio mąstymo etapus. Jis intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiauškėjimo sąsajas. Mėgdžiodamas aplinkos garsus, sutelkia dėmesį į aplinką, pradeda suvokti struktūrą, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu. Žaisdami muzikinius žaidimus, vaikai geriau susitelkia, įsitraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika. Palankioje erdvėje judėdamas vaikas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Kūrybiškumas		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. *Esminiai gebėjimai* Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius	Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo. Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais.	Juda natūraliai, džiaugsmingai, judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį Taškuoja, brūkšniuoja, keverzoja teptukais, storais pieštukais, kreidelėmis. Brauko teptuku popieriuje brėždamas linijas, štampuoja teptuku, pirštu, delnu.

sumanymus, aptaria tai su kitais.		Bando kirpti žirklėmis, klijuoti, lipdo, plėšo popierių skiautelėmis. Stato, konstruoja, dėlioja dėliones, mozaikas. Bando mėgdžioti būdingus personažams judesius, žaisdami mėgdžioja gyvūnus, susitapatina su jais.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Gebėjimas žaisti		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas žaidimo kultūrą. *Esminis gebėjimas* Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	Žaidžiant su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais. Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui. Kartodamas veiksmus žaidžia vieną įsiminusį įvykį, jungia du-tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.	Žaisdami su tikslingai atrinktais žaislais, vaikai išmoksta pasirinkti arba ir patys susikurti erdves savo žaidimams. Žaidimo patirties neturintis vaikas pradeda žaisti su mokytoju, jam inicijuojant paprastą žaidimą, palaipsniui į jį įtraukiant daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiant žaidimo iniciatyvą patiems vaikams.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		

UGDYMOSI KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Pedagogas skatina vaikų įsitraukimą spontaniškai tyrinėti, eksperimentuoti ir išbandyti kūrybines medžiagas, bei priemones, kiekvienam vaikui sudarant pasirinkimo galimybes. Mokytojas stebi vaikų veiklą ir, pagal poreikį, pasiūlo pagalbą, bet neperima iniciatyvos iš vaiko. Stebėdamas jis fiksuoja vaiko interesus ir stiprybes, skatina jas vystytis per kūrybines veiklas. Kuriant ugdymo(si) kontekstus, siekiama sukurti aplinkas, kurios skatintų vaikų kūrybiškumą, saviraišką ir tyrinėjimo džiaugsmą.

Pagrindinis tikslas yra užtikrinti vaikų emocinį ir fizinį saugumą, sudarant sąlygas vaikų iniciatyvoms, ilgalaikiam domėjimuisi ir gilesniam supratimui. Ugdymo procese akcentuojamas kūrybos procesas, o ne galutinis rezultatas. Kontekstuose dėmesys sutelkiamas į vaikų iniciatyvą ir estetiškai patrauklią ir veiklai atvirą aplinką. Vaikai gali laisvai pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas ir laiką, taip pat bendradarbiauti arba veikti individualiai. Tokia aplinka skatina vaikų kūrybiškumą, vaizduotę, improvizacinius gebėjimus ir socialinį bendravimą. Kontekstai yra modeliuojami taip, kad būtų palaikoma vaikų saviraiška, suteikiant jiems galimybę išbandyti įvairias veiklos formas ir pristatyti savo kūrybą skirtingais būdais.

UGDYMO TURINYS 4–6 METŲ VAIKAMS

Pasiekimų sritys	**Pasiekimo žingsniai** ***Ketveri-šešti gyvenimo metai*** **6 žingsnio pasiekimai**	**Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)**
Estetinis suvokimas		
Vertybinė nuostata Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. *Esminiai gebėjimai* Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką, gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už Lopšelio-darželio ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.	Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi Lopšelyje-darželyje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, tekstūrą, vaikams turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan. Vaikai turtingus vizualinius vaizdinius kaupia vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių meno kūrinių, objektų, gamtinės medžiagos. Jais galima žaisti, keisti vizualias savybes (*apšvietimą, spalvą, formą, tonus*) ir kitaip tyrinėti. Vizualusis ir pirmųjų meninių sąvokų žodynas gausėja, kai mokytojai tyrinėjimo metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius. Tyrinėjimą skatina kontrastingos aplinkos *(urbanistinės, industrinės, gamtinės ir pan.),* lankymasis meno galerijose, parodose, muziejuose, kokybiškos animacijos, kino žiūrėjimas, patiriant įvairius vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Meninė raiška		
Vertybinė nuostata Domisi meno pasauliu, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.	Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio	Mokytojo skatinami plėtoja ir savos kūrybos spontanišką dainavimą.

Esminiai gebėjimai Tyrinėja meno pasaulį, spontaniškai, tikslingai išreiškia emocijas, įgūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, technikomis. Atpažįsta savo meninius pomėgius. Vartoja menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkuisinus akompanimentus. Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius.	Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. Muzikuodami kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką ir raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti, mušti, trinti ir t.t. Piešdamas ir kurdamas su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Kūrybiškumas		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. *Esminiai gebėjimai* Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendinant kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	Tyrinėja kūrybines idėjas, fantazuoja, spontaniškai išbando, atkartoja. Improvizuoja, komponuoja ir interpretuoja, reflektuoja savo ir kitų kūrybą, pasirenka kūrybinius sprendimus ir juos pritaiko. Aktyviai reiškia savo idėjas įvairiomis dailės, piešimo priemonėmis. Piešia individualiai ir bendrai su grupe. Susipažįsta su tapybos technikomis, išradingai naudoja guašą, akvarelę. Eksperimentuoja su netradicinėmis tapybos priemonėmis, skirtomis savo idėjoms išreikšti, su įvairiomis lipdymui tinkamomis medžiagomis. Piešiniuose naudoja regimosios informacijos vaizdus, kerpa pagal kontūrą. Tyrinėja dailės priemones, pastebi meno kūrinius.

		Noriai kaupia potyrius ir įspūdžius. Intuityviai naudoja liniją, spalvą, formą išgyvenimams ir idėjoms reikšti, grožisi savo ir kitų dailės kūryba.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		
Gebėjimas žaisti		
Vertybinė nuostata Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. *Esminis gebėjimas* Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse *(kieme, gamtoje)*, išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu. Žaisdamas su kitais, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose.	Geba koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais. Geba įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę, geba kurti žaidimo siužetą ir žaidime laikytis prisiimto vaidmens. Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, vaikai pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdami apibendrintus vaidmenis, vaikai kuria jiems pažįstamas kasdienes socialines situacijas, siekdami tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. Žaidimai tampa tęstiniais, vaikai prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus.
(Žr. Ikimokyklinio ugdymo pasiekimų aprašas (2024) https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf)		

UGDYMO(SI) KONTEKSTAI IR PEDAGOGO VAIDMUO, STRATEGIJOS, METODAI, BŪDAI

Pedagogas užtikrina, kad vaiko kūrybinė veikla būtų grindžiama žaidybine, emociškai saugia ir stimuliuojančia aplinka, kuri skatina spontanišką raišką, vaizduotę ir pasitikėjimą savimi. Vaikai skatinami kurti savarankiškai, arba bendradarbiaudami su kitais vaikais, pasitelkiant įvairias menines raiškos formas: dailę, muziką, judesį, vaidybą, kalbą.

Kuriant ugdymo(si) kontekstus, siekiama sukurti aplinkas, kurios skatintų vaikų kūrybiškumą, saviraišką ir tyrinėjimo džiaugsmą. Šie kontekstai apima Lopšelio-darželio vidaus ir lauko aplinkas bei vietas už Lopšelio-darželio ribų, kaip parkai, muziejai ir kiti kultūriniai bei gamtiniai objektai. Kontekstuose dėmesys sutelkiamas į vaikų iniciatyvą, kurią palaiko estetiška,

atvira ir patraukli aplinka. Vaikai gali laisvai pasirinkti veiklą, priemones, veikimo būdus, bendradarbiauti, ar veikti individualiai.

Kūrybinė veikla planuojama remiantis vaiko interesais, gebėjimais ir emocine būsena, suteikiant pakankamai laiko bei priemonių saviraiškai, suteikiant jiems galimybę išbandyti įvairias veiklos formas ir pristatyti savo kūrybą skirtingais būdais.

Ugdymo procese akcentuojamas kūrybos procesas, o ne galutinis rezultatas. Vaikų kūryba nėra vertinama pagal estetikos ar standartų kriterijus – ji vertinama kaip individuali išraiška, turinti asmeninę prasmę. Refleksija tampa natūralia veiklos dalimi – vaikui suteikiama galimybė išreikšti, ką jis kūrė, ką jautė ir ko išmoko.

Kūrybinė veikla grindžiama laisvu eksperimentavimu, įvairių priemonių ir technikų taikymu, netradicinėmis išraiškos formomis. Kūrybos procese stiprinamas vaikų smalsumas, vaizduotė, atkaklumas, gebėjimas improvizuoti ir bendradarbiauti.

PEDAGOGINĖS STRATEGIJOS IR UGDYMO(SI) ORGANIZAVIMO FORMOS

Visos vaiko galios yra lygiavertės, plėtojamos integraliai, nes yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir daugeliu atveju papildo bei išplečia viena kitos ribas. Ugdymas individualizuojamas ir diferencijuojamas pagal vaikų poreikius, gebėjimus ir kitus ypatumus.

Temas ugdomajai veiklai siūlo vaikai, tėvai, mokytojai. Jos sąlyginės, dažniausiai formuluojamos probleminiu klausimu ir yra aktualios vaikams. Trukmės laikas gali būti skirtingas – laiko skiriama tiek, kiek vaikams ir mokytojams jo prireikia (nuo vienos savaitės iki 1 mėnesio).

Planuodamas ugdymą(si) mokytojas iš anksto numato galimus komunikavimo su vaikais būdus ir priemones vaikų aktyvumui paskatinti ir palaikyti.

Planuodamas specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymą(si) mokytojas kartu su pagalbos vaikui specialistais iš anksto numato galimas veiklos kliūtis ir susitaria dėl priemonių bei būdų, kurie padėtų vaikams lengviau įsitraukti, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, atlikti veiklą ir mokytis.

Vaikai ugdosi stebėdami, veikdami spontaniškai ir pagal savo jėgas, poreikius bei pomėgius įsitraukdami į mokytojo organizuotą kryptingą veiklą. Vienos temos metu mokytojas numato įvairių veiklų. Vaikams sudaromos galimybės rinktis veiklą, priemones ar medžiagas, veikti po vieną, grupelėmis ar visiems kartu. Veiklos turinį mokytojas koreguoja stebėdamas vaikų susidomėjimą kiekviena tema, reflektuodamas jų patirtį, tardamasis su vaikais. Pirmumas teikiamas:

- Vaikų iniciatyvoms, kai mokytojas stebi jų domėjimąsi ir pasinaudoja čia ir dabar susikūrusiomis situacijomis, praturtindamas jų patyrimą;
- Atvirosios veiklos idėjoms, kai mokytojas pasiūlo veiklą ir iniciatyvą perleidžia vaikams.

Pagrindinės, viena kitą papildančios ugdomosios veiklos yra vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla:

- Vaikų žaidimas yra paties vaiko kuriama ir valdoma veikla, kai sutelkiamos visos jau įgytos ir plėtojamos galios. Mokytojas stengiasi palaikyti kasdienių veiklų žaismingumą, skatina vaikus žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis, siekia vaikų savarankiško žaidimo ir žaismingo ugdymo(si) darnos;
- Patirtinės veiklos yra vaiko ugdymasis veikiant: pajaučiant, stebint, tyrinėjant, eksperimentuojant, modeliuojant, kuriant, komunikuojant, reflektuojant savo patirtis ir atradimus.

Pagrindinis patirtinio ugdymo(si) metodas – projektų, kuris taikomas laikantis tam tikrų etapų:

- Mokytojas, tam tikrą laiko tarpą stebėjęs vaikus, pasirenka galimą projekto temą, tikslą ir turinį bei numato būdus, kaip jis sudomins, suintriguos vaikus projektinei veiklai (kuria situacijas, staigmenas, provokuoja vaikus klausimais ir pan.);
- Vaikai dalijasi savo patirtimis, samprotauja, spėlioja, fantazuoja; mokytojas kartu su jais aptaria projekto galimybes ir numato tikslą, kylantį iš vaiko akimis matomos problemos;
- Mokytojas kartu su vaikais kuria projekto vykdymo planą, aptaria, kokių priemonių gali prireikti; pasiūlymus fiksuoja pasirinktu būdu: užrašo ant lapo, lentos ar kitur;

- Mokytojas, įgyvendindamas vaikų pasiūlymus, stebi jų susidomėjimą, spontaniškai kylančias idėjas ir, jei reikia, koreguoja projektinės veiklos turinį;

- Mokytojas vertina vaikų pasiekimus ir pažangą, pasiektus projektinės veiklos metu;

- Projekto pabaigoje mokytojas išklauso vaikų nuomones ir gali numatyti kitas idėjas, kurias vaikai galėtų plėtoti kitomis aplinkybėmis arba tęsti kito projekto metu.

- Mokytojai plėtodami STEAM veiklas taiko mokslinį metodą – tam tikrų veiksmų seką, kurią reikia atlikti, norint rasti atsakymą į kokios nors srities mokslinį klausimą. Seką sudaro keturi elementai: stebėjimas (klausimo iškėlimas), hipotezė (spėjimo numatymas), bandymas ar eksperimentas (hipotezės prielaidų patikrinimas) ir duomenų analizė bei apibendrinimas (gautų duomenų nagrinėjimas, visumos suskaidymas į dalis arba kurios nors dalies išskyrimas iš visumos bei gautų duomenų apipavidalinimas ir pristatymas). Vaikai stebi aplink vykstančius reiškinius, įvykius, procesus, kelia klausimus. Mokytojai skatina prognozuoti ir bandyti nuspėti galimą rezultatą. Iš pradžių vaikai spėlioja ir tik atlikę bandymus ima suvokti galutinį rezultatą, kurį išanalizuoja, jį pavaizduoja jiems priimtina forma – hipotezė pasitvirtino ar ne.

Atsižvelgdami į išsikeltus ugdomosios veiklos uždavinius, mokytojai laisvai renkasi ir kitus, prasmingą vaikų ugdymą(si) skatinančius, metodus:

- Žodinius, kurie suteikia galimybę perduoti informaciją ir natūraliai bendrauti (pasakojimai, samprotavimai, pokalbiai, dialogai, pasakų sekimas, skaitymo valandėlės, naudojimasis spausdintiniais ir (ar) virtualiais šaltiniais ir pan.);

- Vaizdinius, kurie padeda formuoti vaizdinius apie supančio pasaulio objektus ir reiškinius (piešinėliai, paveikslėlių analizė ir aptarimas, demonstravimas, stebėjimas ir pan.);

- Patirtinius, kurie padeda pažinti ir suprasti supančią aplinką veikiant praktiškai (ekskursijos, žygiai, eksperimentavimai tyrinėjimo laboratorijoje, veiklos įvairiose lauko ir vidaus edukacinėse erdvėse, meniniuose pleneruose, kūrybinėse dirbtuvėse, įvairūs vaikų rankų darbai, veikla naudojant įvairias technines, interaktyvias priemones ir pan.);

- Kūrybinius, kurie sudaro sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų („minčių lietus“, naujų idėjų siūlymas, vaikų idėjų išplėtojimas, problemų sprendimas).

Ugdymo turinio įgyvendinimui kuriama saugi, vaikų amžių, poreikius ir gebėjimus atitinkanti aplinka. Ji keičiama pagal ugdomosios veiklos temą, stengiantis atitinkamomis priemonėmis sužadinti vaikų emocijas, paskatinti jų norą tyrinėti, kurti, žaisti, judėti. Aplinkoje pakankamai tikslingų, veiksmingų, saugių, funkcionalių priemonių, medžiagų ir kitų išteklių, kuriuos vaikai panorėję gali pasirinkti ir spontaniškai įtraukti į savo veiklą. Stengiamasi kuo dažniau naudoti natūralias medžiagas, kurias galima rasti artimoje aplinkoje ir gamtoje. Mokytojai kuria tokias situacijas, kad vaikai galėtų pamatyti, paliesti, išbandyti ir susipažinti su kuo įvairesnėmis ir skirtingomis priemonėmis. Vaikai turi galimybes veikti prie šviesos stalo, „Pojūčių dėžučių“, su edukaciniais robotukais, stebėti ir analizuoti vaizdo medžiagą, demonstruojamą per interaktyvią lentą, projektorių, kompiuterį, tyrinėti panaudojant tikrus prietaisus, įrankius ir pan. Ugdymo(si) procesas vyksta ne tik grupėje, bet ir kitose Lopšelio-darželio erdvėse: koridoriuose, salėje, kieme ir kt. Ugdymui(si) taip pat panaudojamos ir natūralios ar žmogaus sukurtos aplinkos, esančios už Lopšelio-darželio ribų: mieste, parkuose, muziejuje, teatre, sporto ir kt.

VAIKŲ UGDYMO(SI) KONTEKSTAI

Lopšelio-darželio aplinkoje kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra vaikai. Vaikų ugdymo(si) kontekstai schematiškai pateikiami 4 paveikslėlyje ir plačiau aprašomi Priede „Vaikų ugdymo(si) kontekstai“.

4 pav. Vaikų ugdymo(si) kontekstai

Kuriant ugdymo(si) kontekstus, dėmesio centre yra vaikams aktuali, dėmesį patraukianti, skatinanti veikti, vaikų iniciatyvoms atvira, estetiškai patraukli aplinka bei vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatyti veiklos rezultatus. Modeliuojant kontekstus, kuriamos įvairiapusės veiklos galimybės, modeliuojama dialoginė vaikų, mokytojų ir kitų suaugusiųjų sąveika, numatomos galimos vaikų veiklos kliūtys ir ugdytojų susitarimai dėl kliūčių šalinimo. Be to, kuriant kontekstus, naudojamos esamos kultūrinės, socialinės ir gamtinės aplinkos, iš anksto tikslingai sumodeliuotos ugdymosi aplinkos ir ugdymosi situacijos, susikuriančios čia ir dabar. Aplinka keičiama, atsižvelgiant į vaikų gebėjimų ūgtį.

BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS SU ŠEIMA, PARAMA VAIKŲ UGDYMUI(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS

Labai svarbūs susitarimai su šeima, siekiant užtikrinti, kad vaiko poreikiai, būtų gerbiami tiek Lopšelyje-darželyje, tiek namuose, o ugdymo procesas būtų nuoseklus. Tėvai gali pateikti svarbią informaciją apie vaiko pomėgius, interesus, elgesį, o Lopšelis-darželis - apie jo pasiekimus ir pažangą. Todėl sudaromi susitarimai dėl keitimosi informacija, susitikimų formas ir jų dažnumą. Lopšelis-darželis ir šeima bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymosi tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią kartu besimokančią bendruomenę. Numatomi šeimos ir bendruomenės susitarimai, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis. Tėvai įtraukiami į susitarimus dėl vaikų ugdymosi pasiekimų vertinimą, procesą ir aplinkų kūrimą. Lopšelis-darželis atsižvelgia į vaiko gerovei aktualius šeimų poreikius ir kultūrą, sukuria lanksčias sąlygas sklandžiai vaikų ir šeimos adaptacijai, susitaria dėl ugdymosi Lopšelyje-darželyje ir šeimoje dermės. Lopšelis-darželis numato bendravimo su tėvais strategijas, kurios atspindi tarpusavio bendradarbiavimą, dialogą, tėvai dalyvauja ugdymo procese kaip svarbūs partneriai priimant sprendimus dėl jų vaikų ugdymosi. Šeimos ir Lopšelio-darželio bendradarbiavimas grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu, lygiaverte dialogine partneryste. Visi su vaikų priežiūra ir ugdymu susiję klausimai sprendžiami komunikuojant, tariantis, konsultuojantis šeimoms ir Lopšelio-darželio darbuotojams pagal jų atsakomybės ribas. Šeimos patiriančios sunkumų dėl vaikų ugdymosi problemų, konsultuojamos švietimo pagalbos specialistų

individualių pokalbių metu, bei vaiko gerovės komisijos posėdžiuose. Informacija tėvams pateikiama: elektroniniame dienyne, el. paštu, grupių forumuose ir individualių susitikimų metu.

Mokytojas ir kiti darbuotojai stebi vaikus projektų laikotarpiu ir įvairiais būdais fiksuoja informaciją apie jų pažangą ir pasiekimus. Po šio laikotarpio grupės mokytojai ir padėjėjai reflektuoja vaikų pasiekimų įrodymus ir fiksuoja vaikų pažangos ir pasiekimų fiksavimo sistemoje www.musudarzelis.com . Mokytojai, netiesioginio darbo laiku, patys sutardami komunikavimo vietą ir laiką, ne rečiau kaip kartą per dvi - tris savaites, priklausomai, kiek laiko trunka projektinė veikla.

Mokinio padėjėjas, bendradarbiaudamas su mokytoju, specialiuoju pedagogu, logopedu ir kitais su vaiku (vaikų grupe) dirbančiais specialistais, numato ugdymo tikslų ir uždavinių pasiekimo būdus bei pagalbos vaikams teikimo metodus ir juos taiko. Padeda mokytojui parengti ir/ar pritaikyti vaikui (vaikų grupei) reikalingą ugdomąją medžiagą.

Mokytojų, specialistų ir padėjėjų susitikimai Lopšelyje-darželyje specialiai numatytu laiku vyksta ne rečiau kaip du kartus per mėnesį. Susitikimų metu sprendžiami vaikų ugdymui aktualūs klausimai, ieškoma bendrų sprendimų, dalinamasi patirtimi ir naujomis žiniomis.

V. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA , UGDYMOSI TĘSTINUMAS VAIKŲ PASIEKIMŲ DOKUMENTAVIMO IR PAŽANGOS STEBĖSENOS SISTEMA

Vaiko pasiekimų vertinimas – būtina kokybiško ugdymo(si) proceso dalis, padedanti geriau pažinti kiekvieną vaiką ir numatyti jo ugdymo(si) perspektyvą, stebint, ką vaikas jau geba, ko ir kaip mokosi, kokia jo pažanga atskirose pasiekimų srityse, atskleidžiant potencialias jo galias ir švietimo pagalbos poreikį. Vertinimas – tai nuolatinės informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas, padedantis analizuoti vaiko pasiekimų kaitą. Vaiko ugdymosi pasiekimai ir pažanga stebima ir vertinama vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašu" (Ikimokyklinio ugdymo programos gairių 1 priedas, 2023m.). Aprašo esminės nuostatos ir gebėjimai apima svarbiausius visapusiško vaiko ugdymo(si) pasiekimus.

Vertinimo procese dalyvauja mokytojai, pagalbos mokiniui specialistai, vaikai, tėvai (globėjai).

Grupės mokytojas, pagalbos mokiniui specialistas ir kiti specialistai, planuodami ugdymo procesą, planuoja ir vertinimą, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, galias, realius gebėjimus ir jam keliamus individualius ugdymo(si) uždavinius. Be to, derinami vaiko, tėvų (globėjų), mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčiai dėl vaiko tolesnio ugdymo(si), siekiant visų ugdymo(si) proceso dalyvių kryptingo įsitraukimo į ugdymo(si) procesą.

Apie vaikų ugdymosi pasiekimus sprendžiama iš vaikų kasdienės veiklos ir jos rezultatų. Mokytojas, pagalbos mokiniui specialistas nuolatos teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį. Su vaikais pasidžiaugiama veikla, aptariamas veiklos procesas ir rezultatai, vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus. Mokytojai nuolat dokumentuoja ugdymo procesą, renka reikšmingus vaikų ugdymosi proceso ir pasiekimų įrodymus (stebėjimo medžiagą, nuotraukas, vaizdo, garso įrašus ir kt.), analizuoja vaikų ugdymosi pažangą, lygina ankstesnius vaiko pasiekimus su esamais. Taikomi šie vaiko pasiekimų vertinimo būdai ir metodai: vaiko veiklos ir elgesio stebėjimas, pokalbiai su vaiko tėvais (globėjais), individualių vaiko poreikių aprašai, vaiko veiklos analizė, vaiko kūrybinių užduočių, darbelių (įsi)vertinimas, analizė, vaiko atliktų darbų rinkinys, jų analizė, vaiko veiklos nuotraukos, vaizdo įrašai ir kt.

Lopšelyje-darželyje kiekvienam vaikui yra sudaromas segtuvas-pasiekimų ir pažangos aplankas, kuriame kaupiami vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo dokumentai nuo pirmos lankymo dienos. Šį aplanką sudaro žinios apie vaiką, tėvų (globėjų) lūkesčiai, vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo formos, vaikų kūrybiniai darbeliai ir kt. Vaikui baigus ikimokyklinio ugdymo programą, „Vaiko pasiekimų aplankas" perduodamas vaiką ugdančiam priešmokyklinio ugdymo mokytojui.

Vaikų, turinčių specialiuosius ugdymosi poreikius pasiekimų vertinimas. Pirminį vaikų, turinčių specialiuosius ugdymosi poreikius vertinimą atlieka VGK ar PPT (jeigu vaikas turi specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimo išvadas).

Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų ugdymas planuojamas ir pasiekimų vertinimas vykdomas pagal Vaiko gerovės komisijos ir(ar) PPT siūlomą ugdymo(si) programą (bendrąją, pritaikytą ar individualią). Vaikams, kurie ugdomi pagal pritaikytą ar individualią ugdymo(si) programą, švietimo pagalbos mokiniui ir kiti specialistai bendradarbiaudami su tėvais (globėjais), sudaro individualias švietimo pagalbos programas ir atlieka vertinimą du kartus mokslo metuose.

Vaiko pasiekimai dokumentuojami ir analizuojami siekiant: pažinti, kaip jis mokosi; paremti jo mokymąsi; atskleisti ir padėti visavertiškai plėtoti potencialias vaiko galias (ir SUP atveju); pastebėti, ar vaikas neužsibuvo viename pasiekimų žingsnyje ir įgalinti jį daryti pažangą; reflektuoti savo, kaip mokytojo, ugdymo proceso kokybę.

Lopšelyje-darželyje yra laikomasi susitarimo vaiko pasiekimus dokumentuoti ir analizuoti vadovaujantis pasiekimų vertinimo etapais: stebėjimu, dokumentavimu, interpretavimu, refleksija ir taikymu (5 pav.).

5 pav. Pasiekimų vertinimo etapai

Bendrojoje priešmokyklinio ugdymo programoje yra išskirtos kompetencijos. Tačiau be jų yra ugdymo sritys, o jose išrašyti vaikų pasiekimai ir netgi jų lygiai. Šie pasiekimai yra apjungti į kompetencijas.

Ikimokyklinio ugdymo programoje siekiama suderinti 18 pasiekimų sričių 6 žingsnį su priešmokyklinio ugdymo programoje pateiktais pasiekimais. Yra užtikrinta jų atitiktis. Todėl Ikimokyklinio ugdymo programoje pateikti pasiekimų žingsniai sukuria prielaidas toliau plėtotis priešmokyklinėje programoje pateiktiems pasiekimams, kurie jungiami į kompetencijas.

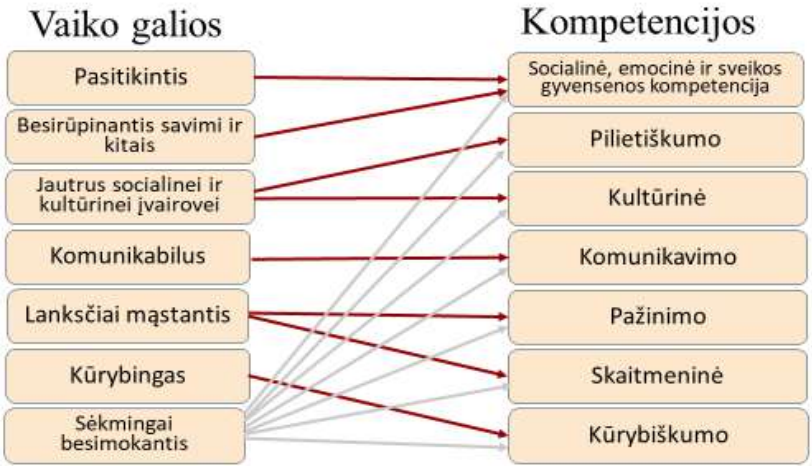

6 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo dermė ir tęstinumas

Informacija apie vaikų pasiekimus kaupiama Lopšelio-darželio naudojamame elektroniniame dienyne www.musudarzelis.com ir Vaiko pažangos ir pasiekimų aplankuose.

Modeliuojant ugdymo(si) turinį labai svarbiu aspektu tampa ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų dermė bei sklandus tęstinumas ir perėjimas iš vienos programos į kitą (7 pav. Schema).

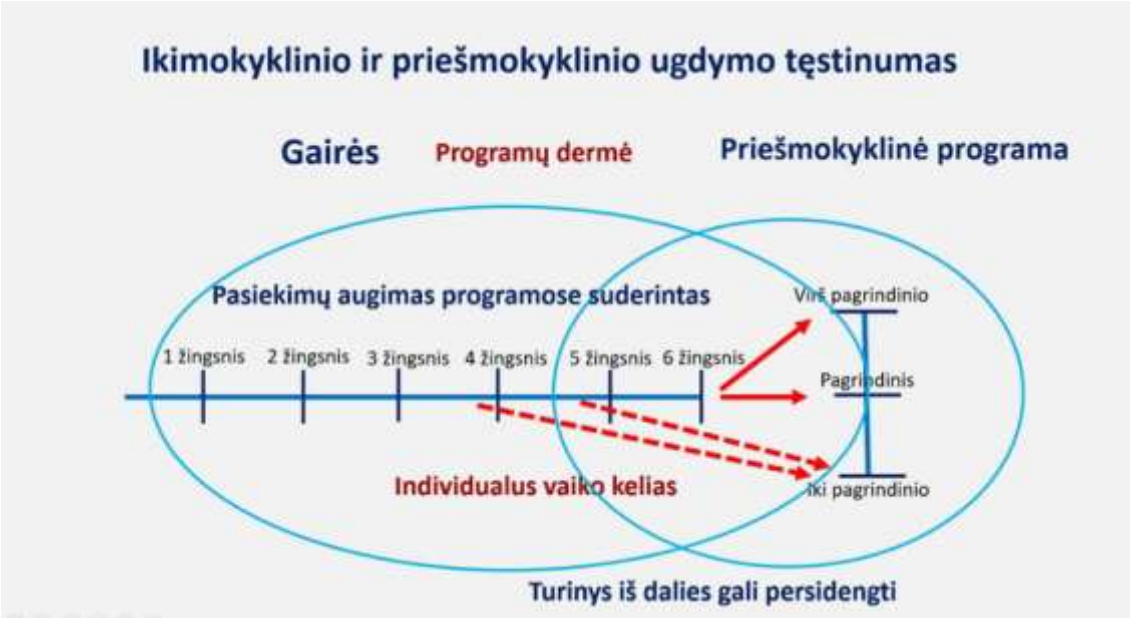

7 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo tęstinumas ir dermė

Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“
Ikimokyklinio ugdymo programos „Žaidžiu ir augu“
Priedas

VAIKŲ UGDYMO(SI) KONTEKSTAI

Ugdymosi kontekstas – tai vaikams aktuali, atvira jų iniciatyvoms, dėmesį patraukianti, kviečianti veikti, estetiškai patraukli aplinka. Kontekstai pasižymi kryptingą vaikų veiklą provokuojančia idėja ar veiklai įkvepiančiu iššūkiu, kuris kuriamas mokytojui tikslingai parenkant ir tam tikru būdu išdėliojant priemones, sukuriančias netikėtumo momentą. Kontekstai skatina autentiškus vaikų sumanymus, palaiko ilgalaikį domėjimąsi ir supratimo gilėjimą. Tame pačiame ugdymosi kontekste vaikai turi galimybę veikti ir save išreikšti skirtingai.

Kuriant ugdymosi kontekstus sudaromos pasirinkimo galimybės – veiklos, medžiagų, priemonių, veikimo vietų, laiko, veiklos būdo veikti vienam ar bendradarbiaujant, veiklos rezultatų pristatymo. Pasirinkimai sukuria prielaidas rastis savo turiniu įvairioms veikloms, atliepia skirtingus vaikų interesus, gebėjimų lygį bei mokymosi būdų įvairovę.

Modeliuojant kontekstus kuriamos skirtingos veiklos vyksmo galimybės: *vaiko iniciatyvos pirmumas*, kuomet mokytojas seka vaiko domėjimąsi ir pasinaudoja spontaniškomis čia ir dabar susikūrusiomis situacijomis, praturtindamas jo patyrimą; *dialoginis veikimas, mąstymas bei kūryba kartu*, sekant vaiko iniciatyvą; *atvirosios veiklos idėjos pirmumas*, kurią trumpai iškomunikavus, veiklos iniciatyva perleidžiama vaikams.

Kuriant ugdymosi kontekstus modeliuojama dialoginė vaikų, mokytojų ir kitų suaugusiųjų sąveika, iš anksto numatant galimus komunikavimo su vaikais būdus ir priemones, kurie provokuotų ir palaikytų jų aktyvumą, o ne užgožtų. Mokytojas atpažįsta vaikų susidomėjimo sritį ir gebėjimų požymius, vystydamas ugdymosi kontekstą pastebėtų interesų ir gebėjimų plėtojimui. Lanksčiai naudojamos dialogo palaikymo priemonės: papildoma medžiaga ir objektai, ugdymosi veiklos foto ir video medžiaga, vaiko veiksmų, atradimų įvardinimas, atvirieji klausimai, refleksijos.

Mokytojai iš anksto numato galimus kai kurių vaikų veiklos barjerus arba jie tampa matomi vaikams veikiant sukurtame kontekste. Iš anksto apgalvojamos pastoliavimo priemonės, kurios gali palengvinti vaikų įsitraukimą, bendravimą ir bendradarbiavimą su kitais vaikais, veiklos atlikimą bei mokymąsi. Sukurta aplinka pertvarkoma ir pastoliavimo priemonės taikomos tik tuomet, kai yra poreikis, kai aktualu padidinti kiekvieno vaiko įsitraukimą ir visavertį dalyvavimą veikloje.

Kuriant kontekstus gali būti naudojamos natūralios, jau egzistuojančios kultūrinės, socialinės ir gamtinės aplinkos, iš anksto tikslingai sumodeliuotos ugdymosi aplinkos bei čia ir dabar susikuriančios ugdymuisi palankios situacijos.

Lopšelyje-darželyje kuriami vaikų visuminiam, įtraukiam ugdymuisi aktualūs kontekstai:

1. Žaismės kontekstas

1.1. Žaismės kontekstas atliepia vaiko pasaulio pojūtį, kuris didina jo motyvaciją pažinti save, kitus ir pasaulį. Kuriamas kontekstas, persmelkiantis visą vaikų ir suaugusiųjų veikimą. Žaismės konteksto paskirtis – palaikyti **kasdienių veiklų žaismingumą, kuriant džiaugsmo, nuostabos, tyrinėjimo, išbandymo, eksperimentavimo ir dalinimosi pojūtį.**

1.2. Kontekstas kuriamas aplinkoje tam tikru būdu išdėstant priemones, provokuojančias vaikus žaisti judesiu, pojūčiais, emocijomis, vaizduote, mintimis. Kuriamos slėpynių, netikėtumo, paslapties, „atvirkštinumo“, priešingybių, neapibrėžtumo situacijos, įtraukiančios vaikus į žaismingus tyrinėjimus.

1.3. Kuriama fizinė aplinka viduje ir lauke, kviečianti neskubant pastebėti, apžiūrėti, išmėginti skirtingus veikimo būdus, vėl ir vėl sugrįžtant apmąstyti jau pažįstamų objektų naujai atrandamus aspektus, išgyvenant pažinimo džiaugsmą. Eksperimentuojama veikimu tuščioje erdvėje, atrandant, kad žaidimas gali gimti „iš nieko“, iš žmogaus „galvos“. Skirtingas rekvizitas, kostiumų detalės, keisti objektai pažadina vaizduotės žaismę.

1.4. Sudaromos sąlygos kurti, išbandyti, tyrinėti pačias keisčiausias hipotezes apie reiškinius ir pasaulį. Palaikomi netikėti vaikų būdai suprasti, išsiaiškinti, priimami „neteisingi“ vaikų atradimai, kuriant tolesnių tyrinėjimų situacijas, kuriose vaikai patys tęstų „tiesos“ paieškas.

1.5. Mokytojas paskatina, palaiko ir pats kuria kasdienį žaismingumą per fizines aplinkas, veikimo būdus, humorą, kalbėjimą, mąstymą, menines patirtis. Palaikomas dialogiškumas, improvizacijos, interpretacijos, kūrimas ir perkūrimas, perdarymas. Mokytojas jautriai pastebi žaismę vaikų veikime, ją atliepia, pratęsia, praturtina ir užkrečia kitus vaikus.

2. Universalaus dizaino mokymuisi kontekstas

2.1. Universalaus dizaino mokymuisi konteksto paskirtis yra sukurti sąlygas, kuriose visi vaikai, nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, yra kviečiami dalyvauti, žaisti, atrasti, mokytis, išgyventi sėkmes ir nesėkmes, mylėti ir jaustis mylimais. UDM kontekstui būtinos trys sąlygos: vaikai dalyvauja įsitraukę į veiklas; veiklos, mokymosi objektai ir atradimai yra prieinami visų vaikų supratimui jų raidos galimybių ribose; vaikams sudaromos sąlygos savarankiškai veikti ir įvairiais būdais reikšti savo mintis.

2.2. Vaikai dalyvauja įsitraukę tada, kai kuriama kiekvieno vaiko laukimu prisodrinta aplinka, kuri leidžia visiems išgyventi pasitikėjimo ir priklausymo bendruomenei jausmus. Pasitikėjimu grindžiamas siūlymas pasirinkti veiklas, panardina vaikus į prasmingą procesą, ugdo savarankiškumą, kūrybiškumą, žingeidumą ir veiklos rezultatų pajautą. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai jaučiasi lygiaverčiais su jų neturinčias vaikais. Visi kartu mokosi vieni kitus pažinti ir veikti žmonių įvairovėje.

2.3. Visi vaikai pažįsta ir supranta dalykus, kai lanksti, kiekvieno vaiko raidos, veiklos tempo, pažintinių procesų, interesų ir lūkesčių stebėjimu grindžiama, mokytojo sudaroma programa, leidžia aprėpti vaikams aktualias, jų supratimui ir kūrybinei raiškai palankias pažinimo erdves. Vaikų ugdymosi ritmo pagrindu vystoma praktika leidžia negalią turintiems vaikams veikti savo tempu, nesijaučiant skubančiais arba trukdančiais dalyviais. Visų vaikų dalyvavimo veiklose prieinamumą pagerina jų poreikius atitinkančios priemonės, pvz.: mobilūs, lengvai transformuojami baldai, garsą izoliuojančios ausinės, individualią erdvę sukuriančios sulankstomos sienelės arba vaikiškos palapinės, įgarsintos knygelės, taktiliniai paveikslai, alternatyviosios komunikacijos kortelės, pastato erdves ženklinantys reljefiniai ženklai, o grindis bei laiptus – reljefiniai paviršiai, ir kitos priemonės.

2.4. Vaikams savarankiškai veikti ir išreikšti savo mintis padeda priemonių, susijusių su susitarimais, vaiko apsisprendimais ar laukiamais rezultatais įvairovė bei laisvė vaikui nuspręsti kaip jis veiks ir parodys tai, ką naujo jau žino. Svarbu, kad vaikams būtų užtikrintos dvi sąlygos: 1) pasiūlyta galimų veiklų ir priemonių įvairovė; 2) sudarytos sąlygos pademonstruoti tai, ką jau žino įvairias lygiais. Vaikų skatinimas žaisti socialinius žaidimus, sudarytos sąlygas laisvai judėti aplinkoje, užsiimti su joje esančias žaislais ir daiktais, bendrauti su kitais vaikais, skatina socialinių sąveikų formavimąsi ir savaiminį mažo vaiko mokymąsi.

2.5. Refleksijos padeda vaikams parodyti savo mokymąsi mokytojui ir/arba kitiems vaikams, papasakojant apie žaidimą, pademonstruojant savo kūrinį, atradimą ar atliktą darbelį, atsakant į užduodamus klausimus apie veiklas, kuriose dalyvavo. Visi šie ir kiti savo veiklos rezultatų aptarimo būdai yra labai vertingi vaikams, nes padeda pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi procesus. Mokytojui tai galimybė stebėti savo vaikų įsitraukimo, supratimo, savarankiškumo ypatumus ir, atsižvelgus į tai, kurti lankstų, visiems vaikams prieinamą ir efektyvų ugdymosi kontekstą.

3. Kultūrinių dialogų kontekstas

3.1. Vaikas dalyvauja daugialypiuose kultūriniuose kontekstuose ugdydamasis įvairiais tapatybes, kurias sąlygoja šeimos, Lopšelio-darželio grupės, kaimynystės, regiono, etninės grupės bei šalies ir globalaus pasaulio kultūriniai ypatumai. Lopšelyje-darželyje kuriamas kultūrinis kontekstas, kurio paskirtis padėti vaikui kurti savo individualų tapatumą tuo pačiu metu dalyvaujant tiek vaikų subkultūros, tiek artimiausios ir tolimesnių aplinkų kultūrų kūrime.

3.2. Ugdymo(si) aplinkoje vaikai turi galimybę matyti įvairius kultūrų ženklus, simbolius, patirti papročius ir elgsenas, formuotis preferencijas vieniems ar kitiems kultūros reiškiniams, išbandyti skirtingas kultūrinės raiškos formas, ugdytis pozityvų požiūrį į įvairovę ir kitoniškumą. Susidurdamas su naujais kultūros reiškiniais, mokosi atpažinti lokalius ir globalius kultūros reiškinius, formuojasi vertybes ir kultūrinę tapatybę.

3.3. Lopšelio-darželio vidaus ir lauko aplinkoje vaikai mato tinkamai eksponuojamus savo, ir kitų sukurtus meno kūrinius, įvairiose erdvėse girdi įvairią muziką, randa priemonių ir turi galimybę kurti savo muzikinių garsų pasaulį. Turtinga aplinka skatina vaikus atliepti kūnu, improvizuoti ir kurti įvairiems kontekstams (atsipalaidavimo, ritualų, saviraiškos ir kt.) būdingus judesius. Grupės ir lauko aplinkoje pateiktos knygos, audio įrašai (pasakos, legendos, mitai), teatro kostiumų detalės, lėlės, kviečia vaikus kurti, interpretuoti, perkurti kultūrinius naratyvus jungiant žaidimą, vaidybą, muzikinę, vaizdinę bei kūno raišką.

3.4. Visos Lopšelio-darželio aplinkos dizainas, priemonės, jų deriniai, veiklos ir renginiai plėtoja vaikų estetinio suvokimo pamatus. Estetiška aplinka turi poveikį vaiko emocijoms, kūnui, aktyvina kognityvinį vystymąsi per pozityvias menines ir kitas estetines patirtis. Lopšelio-darželio kontekstas turtingas menine kultūra, skatina vaikų emocijas, plėtoja emocijų kalbą, skatina vaikų subkultūros auginimą.

3.5. Mokytojas kuria sąlygas vaikams pažinti įvairias etnines kultūras, socialinę įvairovę, skirtingas epochas ir žanrus, sudarydamas galimybes patirti kultūros reiškinius Lopšelyje-darželyje ir už jos ribų.

4. Kūrybinių dialogų kontekstas

4.1 Modeliuojant kūrybinių dialogų kontekstą kuriama vaizduotę, smalsumą, nuostabos jausmą kelianti aplinka. Joje esančios įvairios medžiagos, priemonės (veidrodžiai, muzikos instrumentai, teatro atributika, skaitmeninė įranga), reiškiniai (šviesos instaliacijos, šešėliai), įranga (šviesos stalai), netradicinių medžiagų deriniai padeda vaikams įsitraukti į veiklą ir kurti, kelti klausimus, siūlyti sprendimus, dalintis idėjomis.

4.2. Vaikai turi galimybę įsitraukti į naujų kontekstų kūrybos procesą ir jį tęsti kitose erdvėse, ieškodami, pritaikydami, savitai panaudodami pačių atrastas įvairias medžiagas. Neapsiribojama tik grupės ar savo kieme erdve, vykstama į miesto aikštę, parką ar muziejų, koncertą, spektaklį ir pan., kurie gali tapti kūrybai įkvepiančiais kontekstais.

4.3. Kūrybinių dialogų kontekste yra akcentuojamas pats kūrybos procesas. Laikas ir erdvė numatomi taip, kad kiekvienas vaikas galėtų veikti savo tempu, kurti pagal savo gebėjimus ir poreikius, sugrįžti, pratęsti, perkurti, nepasiduoti. Kūrybos proceso metu vaikai turi pasirinkimo įvairovę, skatinančią tyrinėti galimybes, generuoti idėjas, konstruoti, identifikuoti problemas, numatyti savo kūrybos rezultatus, vertinti tai, ką sukūrė savarankiškai arba grupėje.

4.4. Kūrybos kontekstas kuriamas modeliuojant galimybes vaikams patirti kūrybos laisvę, išgyventi netikėtumą ir kūrybos džiaugsmą, pasididžiavimą, įveikus sutiktus iššūkius. Kūrybinių kontekstų įvairovė padeda suvokti, kad yra daugiau nei vienas kūrybinės problemos sprendimo būdas.

4.5. Vaikams aktualiuose, juos įtraukiančiuose kūrybinių dialogų kontekstuose vaikai išgyvena srauto būseną, kurios metu prarandamas laiko pojūtis, savęs vertinimas ir savo identiteto jutimas, kai susiliejama su veikla, patyrimu, kai sustiprėja koncentracija, kūrybiškumas. Mokytojas pastebi, palaiko ir supranta šių unikalių kūrybos apraiškų vertę.

4.6. Lopšelio-darželio erdvėse estetiškai eksponuojami vaikų meno darbai, užfiksuotos meno proceso akimirkos ir šalia pridedamos dokumentuotos vaikų mintys. Vaikų kūrybos eksponavimas vaikų akių lygyje skatina norą matyti, vertinti, aptarti ir kurti naujas patirtis. Kūrybai skirtos erdvės neperkraunamos, priemonės tikslingai parenkamos, yra lengvai pasiekiamos vaikams.

4.7. Dinamišką kūrybos procesą palaiko pedagogas kūrėjas, provokuojantis vaikų atradimus sudarantis sąlygas laisvai spontaniškai vaiko kūrybai. Kūrybinių dialogų kontekstuose vaikas ir pedagogas tampa proceso bendrakūrėjais. Drąsiai išbandomi šiuolaikinių menininkų kūriniai, vykdomi meniniai eksperimentai, siekiama sudėtingesnių ir gilesnių patirčių, nesibaiminant suklysti.

5. Kalbų įvairovės kontekstas

5.1. Kalbų įvairovės konteksto paskirtis – kurti ir palaikyti aplinkos sąlygas, palankias rastis ir plėtotis skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, įvairiai žodinei ir nežodinei raiškai, kalbų pažinimui, teigiamoms nuostatoms, susijusioms su kalbų ir jos formų įvairove.

5.2 Konteksto kūrimui naudojamos nežodinę ir žodinę komunikaciją skatinančios priemonės: veido išraiškos, emocijų paveikslėliai; gestai ir jų simboliai; kūno kalba; žinutė, laiškas,

informacija, idėja, dialogas garsu/ais, piešiniu/iais, nuotraukomis, muzikos kūriniu/iais, šokiu; atskirais žodžiais, žodiniais monologais, dialogais. Palaikomos priemonių paskatintos savaime susikuriančios situacijos arba jos yra mokytojo specialiai išprovokuojamos. Tinkamai sukurtas kontekstas padeda vaikams atrasti ir naudoti ne tik žodinę kalbą, bet ir įvairias nežodines kalbas.

5.3. Kontekstui kurti pasinaudojama Lopšelyje-darželyje ar grupėje jau egzistuojančia kalbų įvairove: kuriamos situacijos, kuriose vaikai girdi grupę ar Lopšelio-darželio lankančių dvikalbių, daugiakalbių, kitakalbių vaikų kalbą ir bando su jais komunikuoti jų kalba; kuriose vaikai pamoko kitakalbius grupės draugus kalbėti lietuviškai; į grupę kviečiami skirtingomis kalbomis kalbantys tėvai, seneliai, svečiai iš kitų šalių; sukuriamos galimybės per socialinius tinklus pakomunikuoti su kitų šalių ugdymo įstaigų vaikais, išgirsti jų kalbą, juos pamokyti lietuvių kalbos; skaitomos dviem kalbomis išleistos knygelės; dainuojant ne lietuvių tautos ar autorių sukurtą dainelę, deklamuojant eilėraštį, bent vienas posmelis atliekamas originalo kalba. Sumodeliuotas kalbų įvairovės kontekstas skatina kalbinio tapatumo formavimąsi: mano kalba – kitos kalbos, žadina smalsumą, kalbų tyrinėjimą, teigiamą požiūrį į kalbas ir jų mokymąsi.

5.4. Stimuliuojančios vidaus aplinkos, praturtinančios kalbų pasaulio pažinimą, kuriamos pasitelkiant kalbą ugdančias priemones, tokias kaip įvairios knygelės (nebyliosios, paveikslėlių, įgarsintos ir kt.) ir kiti leidiniai, skaitantys pieštukai, skaitmeniniai kalbą ugdantys žaidimai, kalbiniai stalo ir kitokie žaidimai. Kalbinius gebėjimus stimuliuojančioje aplinkoje naudingos kortelės ir piešinukai, siužetinių, teminių paveikslų poros ir serijos, „nesąmonių" paveikslai. Vidaus aplinkos papildomos virtualiosiomis aplinkomis.

5.5. Vidaus aplinkoje įrengiamos bibliotekėlės, skaitymo kampeliai, ramybės erdvės, kuriose yra įprastų ir įgarsintų knygų, garso ir vaizdo įrašų, kurių vaikai gali klausyti ne tik kartu, bet ir individualiai su ausinėmis.

5.6. Lauko aplinkose kuriamos žodinę ir nežodinę raišką skatinančios galimybės: girdėti ir imituoti gamtos garsus (pvz., vėjo, lietaus, paukščių, žingsnių, besivarstančių durų ar pan.), pavadinti ir apibūdinti aplinkos objektus, pažinti grafinius ženklus (pvz., užrašus) ir vaizdinę informaciją (pvz., kelio ženklus).

5.7. Vidaus aplinkoje įrengiamos bibliotekėlės, skaitymo kampeliai, ramybės erdvės, kuriose yra įprastų ir įgarsintų knygų, garso ir vaizdo įrašų, kurių vaikai gali klausyti ne tik kartu, bet ir individualiai su ausinėmis. Mokytojas kuria vaikų amžių, raidą ir gebėjimus atitinkančią ir tikslingai auginančią kalbinę aplinką, pripažįsta ir vertina skirtingas bendravimo formas, žodinius ir nežodinius saviraiškos būdus, skatina vaikų domėjimąsi ir padeda suprasti, pažinti, perteikti mintis ir idėjas, pastebėjęs vaikų pastangas, teigiamai reaguoja ir skatina kalbėjimo įgūdžių plėtojimąsi (atrasti žodžius, raiškos formas). Mokytojas yra kalbinio komunikavimo pavyzdys vaikams, vartoja turtingą vaikų amžiui pritaikytą kalbą. Mokytojas parenka veiklas, atsižvelgdamas į skirtingą vaikų kalbinę patirtį, palaiko ir skatina mažiau bendraujančių vaikų kalbinę raišką, užtikrina, kad kalbų įvairovė praturtintų visą vaikų grupę, kiekvieną situaciją kryptingai panaudoja vaikų kalbos ugdymui.

6. Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas

6.1. Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi konteksto paskirtis – atliepti natūralų vaiko smalsumą, įtraukti jį į aplinkos tyrinėjimą, skatinantį gilesnį aplinkos objektų, reiškinių ir jų ryšių supratimą, sukurti galimybes atrasti įvairių pažinimo ir mokymosi būdų.

6.2. Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas kupinas žaismės, turtingas mokytojo ir vaiko(-ų) „provokacijomis", atviras iššūkiams ir klausimams, galimybėmis vaikui(-ams) ir mokytojui drauge atrasti, kartu mokytis. Jame daug laisvės vaiko svajonėms, natūraliam vaiko tyrinėjimui ir asmeniniam mokymuisi, kurio metu vaikas pasineria į klausimų kėlimo ir atsakymų paieškos procesą, tyrinėdamas mokosi priimti sprendimus, reikšti nuomonę apie savo mokymosi kelią.

6.3. Mokytojo ir Lopšelio-darželio bendruomenės sukurta vidaus ir lauko edukacinė erdvė (pvz.: akvariumas, pūvantis kelmas), provokuoja vaikų klausimus ir įtraukia vaikus į ilgalaikius stebėjimus. Klausimai vaikams kyla savaime iš jų smalsumo, suaugusiojo ar bendraamžio pastebėjimo, išgirstos užuominos. Atsakymų į klausimus paieška vyksta spontaniškai, naudojant sukurtame kontekste esančias tyrinėjimo priemones (pvz., lupa, paveikslėlių knyga), medžiagas

(pvz.: vanduo, kreida, molis) arba mokytojui sumaniai sumodeliavus ugdymo procesą, provokuojantį vaiko gilesnį mąstymą.

6.4. Kuriant tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstą lauko aplinkoje įrengiamos lauko tyrinėjimo laboratorijos, stotelės, kupolai, ekologiniai takeliai, vabzdžių viešbučiai, skruzdėlynai, paukščių girdyklos, lesyklos, inkilai, šiltnamiai ir daržai, paliekami natūralių pievų ploteliai, kurmiarausiai, įrengiami purvynėliai, sveikatingumo, pojūčių takai, metereologinės stotelės, vėjarodės, rodyklės, planai. Tyrinėjimo objektais ir būdais turtingas kontekstais įtraukia vaikus į ilgalaikius stebėjimus, sukuria prielaidas patyriminiam objektų ir reiškinių įvairovės bei kaitos pažinimui.

6.5. Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstas praturtinamas skaitymui ir rašymui skirtomis priemonėmis (pvz. raidžių kortelėmis, knygomis, kreidelėmis), STEAM tyrinėjimams skirtomis priemonėmis (pvz. spalvų, skaičių ir formų kortelėmis, rėmeliais, matavimo virvelėmis, veidrodžiais, svarstyklėmis, lauko laikrodis, lauko muzikos instrumentais, dažais, molbertais), socialiniam pažinimui skirtomis priemonėmis (pvz., emocijų simboliais, bendradarbiavimo kortelėmis, laiko juostomis). Konteksto praturtinimas skatina gilesnį prasmių ir sąvokų supratimą, įvairesnius tyrinėjimo ir problemų sprendimo būdų išbandymą.

6.6. Sukurtame kontekste esančios įvairios priemonės (pvz. fotoaparatai, planšetiniai kompiuteriai, išmanieji telefonai, piešimo priemonės, išmanieji įrenginiai) ir formos (pvz. atradimų lapai, eksperimento eigos kortelės) vaiko atradimų fiksavimui bei apmąstymui, savo veiklos proceso ir rezultatų įžvalgoms, galimybė atradimais dalintis su kitais palaiko ilgalaikį vaiko smalsumą, leidžia pasidžiaugti ugdymosi sėkme su draugais, mokytojais, tėvais, kitais bendruomenės nariais.

6.7. Kuriant kontekstus modeliuojamos grupinių tyrinėjimų aplinkos, parenkant tų pačių priemonių rinkinius, arba priešingai, vienetines priemones, skatinančias vaikus dalintis, pasiskirstyti vaidmenis bendram tikslui pasiekti. Numatomos ir individualiam vaiko tyrinėjimui pritaikytos ramios aplinkos, kuriose vaikas galėtų išgirsti, pamatyti, užuosti, pajausti, savarankiškai išbandyti. Galimybė rinktis grupinio ar individualuas tyrinėjimo aplinką atliepia vaiko poreikius, plėtoja bendruomeniškumo ir buvimo su savimi jausmą.

6.8. Mokytojas pastebi vaikų interesus, poreikius, palaiko jų susidomėjimą dėmesio atkreipimo ženklais, pritarimu, keldamas mąstyti skatinančius klausimus, pasiūlydamas papildomų priemonių, suteikdamas grįžtamąjį ryšį. Siekdamas įdomesnio, patrauklesnio, gilesnio tyrinėjimo ir pažinimo proceso, mokytojas pasikviečia miškininką, bitininką, ūkininką arba organizuoja išvykas į pievas, prie upelių, į ūkį, botanikos sodą, turgų, į atliekų perdirbimo įmonę.

Turtingos vidaus ir lauko aplinkos, ilgalaikiai stebėjimai, patyriminės veiklos

7. **Realių ir virtualių aplinkų kontekstas**

7.1. Realių ir virtualių aplinkų konteksto paskirtis – praturtinti ir praplėsti realybės kontekstus alternatyviomis skaitmeninėmis galimybėmis, padedant vaikams atrasti daugiau būdų patirti, pažinti ir mokytis.

7.2. Kuriant kontekstus išlaikomas patyriminio, judraus, įkūnytojo mokymosi ir realių objektų tyrinėjimo dominavimas, aplinkas saikingai ir saugiai praturtinant skaitmeninėmis priemonėmis bei įranga. Vaikams iki 2–3 m. kontekstai su ekranus turinčiomis skaitmeninėmis priemonėmis ir įranga nekuriami, laikomasi vaikų amžiui taikomų buvimo prie ekrano laiko ribojimo rekomendacijų. Modeliuojami kontekstai užtikrina vaikams judrumą, aktyvumo ir ramybės pusiausvyrą, kūrybingumą, emocinį bangavimą ir socialines sąveikas.

7.3. Kontekstams kurti tikslingai parenkamos vaikams aktualios, prasmingos, vaikų amžiui pritaikytos, savivaldį mokymąsi skatinančios skaitmeninės technologijos: robotukai, išmanieji žaislai, skaitmeniniai žaidimai ir kt. programėlės. Kontekstai modeliuojami taip, kad būtų įtrauktos vienalaikį poveikį vaiko suvokimui per keletą jutimo kanalų darančios priemonės, užtikrinančios integralų objektų ir reiškinių supratimą, gilinančios erdvinių ir plokštuminių vaizdų suvokimą. Kontekstuose modeliuojamos galimybės integraliam visų ugdymosi sričių ir gebėjimų plėtojimui.

7.4. Vidaus ir lauko realių aplinkų ir skaitmeninės erdvės kontekstai praturtina tyrinėjimo galimybes, padaro nematomą matomu, gilina supratimą apie objektus ir reiškinius, skatina atrasti alternatyvius veikimo, pažinimo, kūrybos, mokymosi būdus, plėtoja skaitmeninį sumanumą.

7.5. Kuriant kontekstus išnaudojamos galimybės ugdytis informatinį mąstymą be technologijų su ekranais: įtraukiamos judrios komandų sekos vykdymo veiklos, kortelės, stalo žaidimai, programavimo mokymuisi skirti robotukai.

7.6. Kuriami realios ir virtualios aplinkos keliakryptėmis sąveikomis grindžiami kontekstai. Galimybės naudotis internetu, interaktyviomis grindimis, lentomis, stalais, virtualios realybės akiniais, įvairiomis vaizdo ir garso įvesties bei išvesties įrangą turinčiomis technologijomis, skatina vaikus virtualioje aplinkoje atpažinti ir tyrinėti realios aplinkos objektus. Papildytosios realybės priemonės kuria galimybes realioje aplinkoje skaitmeniniu formatu pamatyti išoriškai nematomus procesus, objekto savybes, detales, reiškinius. Priemonių grupės: planšetiniai kompiuteriai, programėlės, skaitmeninės priemonės fotografavimui, filmavimui ir garso įrašymui, skatina vaikus eksperimentuoti, perkeliant realios aplinkos objektus į skaitmeninę erdvę ir kurti elementariausią skaitmeninį turinį bei jį valdyti.

7.7. Skaitmeninių priemonių specifika – galimybė kartoti, tyrinėjimo veiksmų neigiamų pasekmių nebuvimas dėl galimybės sugrįžti į pradinį tyrinėjimo tašką, medžiagų ir išteklių prieinamumas, neapibrėžtumų toleravimas, taisyklių ir laisvės ribų tikrinimas sukuria ir padeda įveikti iššūkius, skatina priimti sprendimus ir saugiai rizikuoti.

7.8. Naudojamos skaitmeninės priemonės, pritaikytos skirtingų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, užtikrinant kiekvieno vaiko visavertį įsitraukimą, vienodas galimybes ugdytis, įgalinančios plėtoti vaikų potencines galias, užtikrinti socialinę lygybę.

7.9. Sukurtuose įtraukiuose realių ir virtualių aplinkų kontekstuose mokytojas stebi ir atpažįsta vaikų domėjimąsi ir gebėjimus, pačiam vaikui suteikia galimybes perprasti technologijų veikimo principus, minimaliai, pagal poreikį instruktuoja vaikus techniniais klausimais, taiko skaitmeninio pastoliavimo priemones ir būdus, skatina vaikus reflektuoti savo veiksmus, veikimą ir atradimus, pajausti ir iškomunikuoti, kaip technologinės priemonės keičia jų veiklą.

8. Judraus patyriminio mokymosi kontekstas

8.1. Kuriamas kontekstas, kurio paskirtis – skatinti ir palaikyti kasdienį vaikų judrumą, padidinti judraus mokymosi galimybes, motyvuojančiais judėjimo būdais inicijuoti fizinį aktyvumą.

8.2. Vaikų fizinį aktyvumą skatinanti aplinka yra pritaikyta vaikų amžiaus galioms, atitinka jų pomėgius, interesus, leidžia patirti judėjimo džiaugsmą, yra įkvepianti, jaudinanti, kelianti iššūkių, o kartu ir saugi bei patikima vieta žaisti bei mokytis. Gerai sukurtame judraus patyriminio mokymosi kontekste vaikai gali tyrinėti judesį, eksperimentuoti, spręsti problemas, bendrauti ir bendradarbiauti, būti aktyvūs su minimaliu mokytojų vadovavimu.

8.3. Vidaus aplinka kuriama išnaudojant visas Lopšelio-darželio galimybes įrengti vietas, kurios skatintų eiti, bėgti, lipti, pralįsti, čiuožti, važinėtis, atsinešti, pačiam perstumdyti. Vidaus erdvės yra mobilios, atitinkančios su amžiumi kintančias vaikų galias ir poreikius. Vaikai Lopšelyje-darželyje yra ugdymosi konteksto bendrakūrėjai, pasirenkantys priemones, keičiantys jų išdėstymą. Jei erdvė yra ribota, vaikai ir mokytojai drauge sugalvoja, kaip šokti, kūno judesiais sekti pasakas, pasakoti istorijas, daryti jogos pratimus asmeninės erdvės ribose, netrukdant vieni kitiems. Judėjimo įvairovei didinti panaudojama natūrali gamtinė aplinka Lopšelio-darželio kieme ir artimiausioje vietovėje už Lopšelio-darželio ribų, aplinkos praturtinamos vaikams įdomiais gamtos objektais, didinančiais judėjimo galimybes.

8.4. Kitokias, įdomesnes, prasmingesnes ugdymosi situacijas kuria dialogiška vidaus ir lauko aplinkų jungtis. Tradiciškai vidaus aplinkose vykstančios ramesnės veiklos iškeliauja į lauko aplinkas ir tampa judresnėmis, tradiciškai vidaus aplinkoje naudojamos veiklos priemonės neįprastais judresniais būdais naudojamos lauko aplinkoje: lauke ant popieriaus tapoma purvu ar kt. Lauko medžiagos ir priemonės (supynės, triratukai, kopėtėlės) persikelia į grupę, sudarydamos galimybes judresniam ugdymui(si).

8.5. Lauke kuriamos kryptingai įrengtos erdvės visų ugdymosi sričių veikloms: bendravimo erdvės, TV studijos, šviesos, vandens, smėlio tyrinėjimų laboratorijos, kūrybinės atelje, muzikos studijos, pasakų skaitymo kampeliai ar kt. Plačiai naudojamos natūralios ir iš antrinių žaliavų pagamintos saugios priemonės. Lauke įrengtos ugdomosios erdvės leidžia subalansuoti ugdymo(si) viduje ir lauke laiką, sukuria prielaidas įkūnytajam mokymuisi. Lauko kontekstai yra atviri laisvam,

vietos stokos nevaržomam judėjimui, lauko erdvių tyrinėjimui, mėgavimuisi spontanišku, lauko įrangos, priemonių ir gamtos objektų paskatintu žaidimu. Lauke sudaromos sąlygos važinėjimuisi dviračiu, riedučiais, paspirtuku, riedlente ar rogutėmis, slidinėjimui slidėmis, čiuožimui pačiūžomis, įvairiems sportiniams žaidimams (futbolas, krepšinis, badmintonas, tinklinis ir kt.). Kuriant kontekstus, derinama lauko erdvės estetika ir optimalios prielaidos vaikų judrumui.

8.6. Pasinaudojama natūraliomis iššūkio, provokacijos, saugios rizikos situacijomis bei aplinka: aukštis pasilypėjant ant kelmelio, didelis greitis leidžiantis nuo kalnelio rogutėmis, pavojus įkristi į vandenį prie ežero, pasiklysti pasivaikščiojant parke, pavojus, kad įgels bitė pievoje. Mokytojai susitaria su vaikais dėl saugaus elgesio taisyklių, užtikrina vaikų matomumą ir savalaikį sureagavimą iki galimo įvykio, vaikai mokosi atsargumo ir drąsos.

8.7. Mokytojas kontekstą kuria, apmąstydamas, ko reikia visiems vaikams bei atsižvelgdamas į individualius kiekvieno vaiko poreikius. Modeliuojama aplinka, kurioje vaikai būtų aktyvūs, judrūs be mokytojo vadovavimo. Kuriamos saugios ir saugios rizikos erdvės, numatomi vaikų judėjimo jose susitarimai ir taisyklės, apsaugas nuo netikėtumų (tinklas saugantis nuo kritimo ant žemės, suaugęs, pasiruošęs pagauti krentantį vaiką ir pan.). Mokytojas pats yra fiziškai aktyvus, įkvepia vaikus savo pavyzdžiu. Jis skatina vaikus aktyviai judėti, patirti judėjimo džiaugsmą, tačiau atsižvelgia į kiekvieno vaiko galias ir baimes, drąsindamas palaipsniui jas įveikti.